

III. Przegląd prawodawstwa

1. Prawo skarbowe (16. IV. 1926 — 31. III. 1927)*

I.

Budżet.

W okresie sprawozdawczym gospodarka państwowa narażoną była aż do wypadków majowych na poważne niebezpieczeństwa, wynikające z obniżającej się stale waluty, dopiero po poprawie i ostatecznym ustabilizowaniu się kursu złotego nabrała cech pewności i trwałości, wzbudzającej zaufanie kraju i zagranicy. Wpływ nader dodatni wywarła w tym kierunku również zmiana przepisów Konstytucji, dokonana ustawą z dnia 2. 8. 1926 (Dz. U. 78/442), zmierzająca ku wzmocnieniu władzy wykonawczej w państwie, zarówno pod względem politycznym, jak i skarbowym, oraz ku zapewnieniu w ten sposób gospodarce państwowej większej sprawności i ciągłości. Zmiany dokonane wspomnianą ustawą dotyczą przede wszystkim prawa budżetowego i mają dla procedury obowiązującej odtąd przy uchwalaniu budżetu znaczenie zasadnicze. Treść powyższych zmian, wzmacniających poważnie pozycję Rządu, a z drugiej strony ujmujących w pewne karby nieskrępowaną niczem dotychczas działalność ciał ustawodawczych, jest następująca.

Rząd składa Sejmowi projekt budżetu nie później niż na 5 miesięcy przed rozpoczęciem następnego roku budżetowego, który, jak wynika ze zmiany art. 4-go konstytucji, nie potrzebuje być rokiem kalendarzowym. Następnie, w razie nieuchwalenia budżetu przez Sejm w ciągu 3½ miesięcy, Senat przystępuje do rozważania projektu budżetowego. Jeżeli Se-

*) Dz. U. 1926 Nr. 35 — 1927 Nr. 30.

nat w ciągu 30 dni nie prześle Sejmowi swej uchwały w przedmiocie budżetu wraz z przyjętymi zmianami, uważa się, że przeciw projektowi zarzutów nie podnosi. Jeżeli Sejm następnie w ciągu 15 dni nie poweźmie ponownej uchwały w sprawie zmian uchwalonych przez Senat, uważa się poprawki Senatu za przyjęte. Prezydent Rzeczypospolitej ogłasza budżet jako ustawę w brzmieniu, przyjętem przez Sejm i Senat, względnie Sejm albo Senat, zależnie od uchwalenia go w oznaczonych terminach, lub też w brzmieniu projektu rządowego, jeżeli ciała ustawodawcze w oznaczonych terminach uchwał co do całości budżetu nie powzięły. Postanowienia powyższe nie mają zastosowania, jeżeli Sejm odrzuci w całości rządowy projekt budżetu. Jeżeli w razie rozwiązania Sejmu nie jest uchwalony ani budżet, ani prowizorium budżetowe, Rząd ma prawo czynić wydatki i pobierać dochody w granicach zeszłorocznego budżetu aż do uchwalenia prowizorium budżetowego, które Rząd obowiązany jest przedłożyć Sejmowi na pierwszym posiedzeniu po wyborach. — Równocześnie przyznane zostało Prezydentowi Rzeczypospolitej podwójne prawo wydawania rozporządzeń z mocą ustaw: mianowicie na okres, w którym Sejm i Senat są rozwiązane, w razie nagłej konieczności państwowej w zakresie ustawodawstwa państwowego, jednak z wyłączeniem szeregu spraw o charakterze politycznym i skarbowym¹⁾, a pozatem jeszcze w czasie i zakresie przez specjalną ustawę wskazanych; zmiana konstytucji wyłączoną jednak jest w obydwóch wypadkach. Rozporządzenia powyższe tracą moc obowiązującą, jeżeli nie zostaną złożone Sejmowi w ciągu dni 14 po najbliższym posiedzeniu Sejmu lub jeżeli po złożeniu ich Sejmowi zostaną przez Sejm uchylone. — Wydana na powyższej zasadzie specjalna ustawa z dn. 2. 8. 1926 (Dz. U. 78/443) upoważniła

¹⁾ W dziedzinie skarbowej wyłączone jest mianowicie ustalanie w drodze rozporządzeń budżetu, zaciągnięcie pożyczki państwowej, zbycie, zamiana i obciążenie nieruchomości państwowej, nałożenie podatków i opłat publicznych, ustanowienie ceł i monopolów, ustalenie systemu monetarnego, przyjęcie gwarancji finansowej przez Państwo, określanie sposobu wykonywania parlamentarnej kontroli nad długami Państwa, wyrażenie zgody na umowy handlowe i celne oraz umowy stale obciążające Państwo pod względem finansowym.

Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy na okres do dnia ukonstytuowania się następnego Sejmu, oraz m. i. w zakresie zarządzeń, zmierzających do zabezpieczenia równowagi budżetowej, jednak z wyłączeniem spraw skarbowych o charakterze zasadniczym. Wyłączeniem jest w szczególności nakładanie nowych podatków i opłat publicznych, podwyższanie podatków ponad normę przewidzianą ust. z dn. 1. 7. 1926 (t. zn. wraz z nadzwyczajnym dodatkiem 10°/o), ustanawianie nowych monopolów, podwyższanie ceł, zwiększenie obiegu biletów zdawkowych i bilonu ponad dotychczasowe uprawnienia, wreszcie obciążanie i zamiana nieruchomości państwowego oraz zbycie tegoż, o ile wartość poszczególnego obiektu przekracza 100 000 zł.

Wspomnianą poprzednio ustawą z dn. 1. 7. 1926 (Dz. U. 63/376) upoważniony został Minister Skarbu do ustanowienia na przeciąg drugiej połowy roku 1926 nadzwyczajnego dodatku 10%-wego do podatków bezpośrednich i pośrednich, opłat stemplowych, podatku spadkowego i od darowizn, oraz należności podatkowych. Dodatek nie miał być pobierany do podatku majątkowego, daniny lasowej, opłat celnych i dodatków samorządowych, a według RMS. z dnia 8. 7. 26 (Dz. U. 67/398) nie miał być również pobierany do podatku dochodowego od uposażeń służbowych, podatku emisyjnego oraz podatku od lokali i placów niezabudowanych. — RPR. z dn. 10. 12. 1926 (Dz. U. 121/697) ustanowiło powyższy dodatek 10%-wy także za rok 1927²).

Gospodarka państwowa opierała się przez cały okres sprawozdawczy na prowizorjach budżetowych, uchwalonych ust. z dnia 31. 3. 1926 na okres kwietnia, ust. z dn. 30. 4. 1926 (Dz. U. 42/258) na okres maja i czerwca, ustawą z dnia 1. 7. 1926 (Dz. U. 63/376) na trzeci kwartał, ustawą z dn. 30. 9. 1926 (Dz. U. 99/571) na czwarty kwartał r. ub., a ustawą z dn. 18. 12. 1926 (Dz. U. 125/725) na pierwszy kwartał r. b. Powyższymi ustawami ustalone zostały:

²) W sprawie zmiany postanowień ustawy z dnia 22. 12. 1925 o środkach zapewnienia równowagi budżetowej zob. ustawę z dn. 1. 3. 1927 (Dz. U. 27/207). Waloryzacji należności skarbowych dotyczą RRM. z dn. 21. 7. 1926 (Dz. U. 74/422 i 423) oraz z dn. 14. 1. 1927 (Dz. U. 7/48).

na okres	kredyty zasadn. w sumie zł.	kredyty uzupełn. w sumie zł.
2-go kwartału r. 1926	454 653 254	10 099 047
3-go „ „ „	457 843 959	16 654 013
4-go „ „ „	484 785 654	38 939 901 ¹⁾
1-go „ „ 1927	493 256 740	

Zużytkowanie wszelkich kredytów w poszczególnych okresach nie miało w swej sumie przekraczać wysokości odpowiedniej części budżetu na r. 1925, a wydatki na 4-ty kwartał r. ub. ograniczono nawet do sumy 450 milj. zł.

W dniu 31. 3. 1927 ogłoszoną została uchwalona dnia 22. 3. 1927 ustawa skarbowa na nowy rok budżetowy, obejmujący tym razem okres od 1. 4. 1927 do 31. 3. 1928 (Dz. U. 30/254). Ustawa utrzymuje nadal zasadę miesięcznego otwierania kredytów przez Ministra Skarbu. Za ścisłe przestrzeganie przepisu co do otwierania nowych kredytów tylko za zgodą ciał ustawodawczych ministrowie są odpowiedzialni osobiście. Minister Skarbu posiada nadal prawo dokonywania „virements” kredytów rzeczowo-administracyjnych w obrębie każdego działu poszczególnej części budżetu, z wyjątkiem części dotyczącej Sejmu, Senatu i Kontroli Państwa. Ma pozatem prawo zwiększania wydatków zwyczajnych przedsiębiorstw i monopolów państwowych, z wyjątkiem wydatków stałych osobowych, o ile nie zmniejszy się wskutek tego dochód czysty lub większy deficyt. Okres ulgowy dla kredytów niewykorzystanych w roku budżetowym obejmuje znów jeden miesiąc. Pozatem upoważniony został Minister Skarbu do udzielenia z zapasów kasowych krótkoterminowych pożyczek związkom samorządowym (za zabezpieczeniem na wpływach podatkowych), oraz bankom, przedsiębiorstwom i monopolom państwowym, następnie bezprocentowych zaliczek na poczet oposażeń służbowych, oraz 10 milj. zł kredytu do 5 lat na popieranie spółdzielczości rolniczej. — Zestawienie ogólne budżetu według grup i części podane jest poniżej.

¹⁾ W tem wydatki z tytułu długów państwowych 31 milionów zł. — Kredytów uzupełniających na pierwszy kwartał 1927 r. w okresie sprawozdawczym nie ustalono.

Zestawienie ogólne według grup i części preliminarza na rok 1927/28.

(A. Administracja — brutto; B. Przedsiębiorstwa
i C. Monopole — netto).

L. części	Część	Wydatki zł.	Dochody zł.
A. Administracja.			
1.	Prezydent Rzeczypospolitej	2 566 826	227 000
2.	Sejm i Senat	8 843 929	52 225
3.	Kontrola Państwowa	4 481 818	122 219
4.	Prezydjum Rady Min. . . .	1 820 285	22 100
5.	Min. Spraw Zagranicznych	39 577 467	7 868 417
6.	„ „ Wojskowych	610 803 635	10 267 665
7.	„ „ Wewnętrznych	184 703 170	12 954 900
8.	„ Skarbu	108 337 278	1 076 198 272 ²⁾
9.	„ Sprawiedliwości	97 214 722	34 782 325
10.	„ Przemysłu i Handlu	33 988 198	6 970 141
11.	„ Komunikacji	3 290 990	253 800
12.	„ Rolnictwa i D. Państw.	37 697 109	11 341 833
13.	„ Wyznań Rel. i O. P.	329 304 827	8 262 760
14.	„ Robót Publicznych	87 465 243	36 104 340
15.	„ Pracy i Opieki Społ.	58 287 124	1 005 175
16.	„ Reform Rolnych	36 490 142	1 513 025
17.	Emerytury	82 013 000	26 825 000
18.	Renty inwalidzkie i pensje . .	101 471 000	—
19.	Długi państwowe	145 070 454 ¹⁾	—
Razem A:		1 973 427 217	1 234 771 197

¹⁾ Długi wewnętrzne: spłata kapitału 5 747 032 zł, spłata odsetek 16 844 799 zł. Długi zagraniczne: spłata kapitału 57 816 418 zł, spłata odsetek 64 662 205 zł.

²⁾ W tem wydatków nadzwyczajnych 118 846 312 zł głównie dla Min. Spraw Wojsk, (na budowę i marynarką), dla Min. Skarbu (na wykup biletów państwowych i zakup kruszców na zabezpieczenie biletów państwowych), dla Min. Przem. i Handlu (na budowę i należności za budowę portu w Gdyni) i dla Min. Robót Publ. (na budowę, drogi oraz pomoc na odbudowę).

³⁾ W tem dochodów zwyczajnych z danin publicznych 862 850 000 zł (z podatków bezpośrednich 438 400 000 zł, z podatków pośrednich 130 200 000 złotych, z cła 182 000 000 zł, z opłat stemplowych i danin pokrewnych 112 250 000 zł); dochody nadzwyczajne 160 542 020 zł (głównie z podatku majątkowego — 95 000 000 zł, z 10% nadzwyczajnego dodatku do danin publicznych — 62 300 000 zł).

B. Przedsiębiorstwa.

	Dopłata ze Skarbu	Wpłata do Skarbu
4. a) Polska Agencja Telegraf.	189 195	—
b) Drukarnie Państwowe	—	127 737
c) Monitor Polski	—	529 406
6. Wytwórnice Wojskowe	14 000 000	—
7. a) Dział wyrobu surowic i szczepionek Państw. Zakł. Higjeny	—	16 632
b) Zdrojowiska Państwowe	—	—
8. Państw. Zakłady Graficzne	—	—
10. Przedsiębiorstwa górniczo- hutnicze i przemysłowe	—	4 260 105 ⁴⁾)
11. a) Polskie Koleje Państw.	—	36 500 100 ⁵⁾)
b) Poczta i Telegraf	—	10 398 550 ⁶⁾)
c) Przedsiębiorstwa pomoc- nicze Poczty i Telegrafu	651 998	—
12. Polskie Lasy Państwowe	—	56 000 000 ⁷⁾)
14. Państw. Zakłady Wodociąg- owe na Górnym Śląsku	—	—
15. Etapy Urzędu Emigracyjn.	—	—
Razem B:	14 841 193	107 832 530

C. Monopole.

8. Monopol sacharyny	—	50 000
„ soli	—	39 434 500 ⁸⁾)
„ tytoniowy	—	270 600 000 ⁹⁾)
„ spirytusowy	—	320 400 215 ¹⁰⁾)
Loterja państwowa	—	8 757 500 ¹¹⁾)
Monopol zapalczany	—	8 694 000
Razem C:	—	647 936 215

Razem A + B + C: 1 988 268 410²⁾ 1 990 539 942¹²⁾

⁴⁾ Dochód brutto 92 361 700 zł.

⁵⁾ Dochód brutto 1 113 421 000 zł.

⁶⁾ Dochód brutto 147 024 592 zł.

⁷⁾ Dochód brutto 110 292 610 zł.

⁸⁾ Dochód brutto 62 050 000 zł.

⁹⁾ Dochód brutto 500 980 900 zł.

¹⁰⁾ Dochód brutto 564 830 100 zł.

¹¹⁾ Dochód brutto 42 223 268 zł.

¹²⁾ W tem dochodów nadzwyczajnych 191 350 220 zł.

II.

Wydatki państwowe.

Wydane w okresie sprawozdawczym przepisy prawne z zakresu wydatków państwowych są nader różnorodne. Przedewszystkiem wymienić należy przepisy dotyczące wydatków osobowych. RPR. z dn. 4. 11. 1926 (Dz. U. 110/642) przyznało funkcjonarjuszom państwowym oraz wojskowym w służbie czynnej jednorazowy zasiłek w wysokości 20% uposażenia miesięcznego. Dodatek ten miał być wypłacony w dwóch równych ratach w połowie listopada i grudnia r. ub. Poza tem podwyższono, na mocy art. 8. ustawy z dn. 18. 12. 1926 (Dz. U. 125/725) o prowizorium budżetowem na 1-szy kwartał r. 1927, zasadniczo uposażenie funkcjonariuszy państwowych i wojska, iak również i emerytury, od dn. 1. 1. 1927 o 10%. Z innych przepisów prawnych dotyczących dziedziny wydatków państwowych wymienić należy: RRM. z dn. 4. 8. 1926 (Dz. U. 95/555) o państwowej" pomocy lekarskiej" dla funkcjonarjuszów państwowych, sędziów i prokuratorów, ich rodzin oraz emerytów, RPR. z dn. 3. 9. 1926 (Dz. U. 94/551) i RMK. z dn. 3. 2. 1927 (Dz. U. 26/201) o zaopatrzeniu emerytalnem nieetatowych pracowników Polskich Kolei Państwowych, ustawę z dnia 23. 7. 1926 (Dz. U. 83/464) o zasiłkach dla osób, którym niemieckie instytucje wstrzymały rentę z tytułu ubezpieczeń społecznych, wreszcie RMP. i OS. z dn. 1. 5. 1926 (Dz. U. 45/278) i RPR. z dn. 25. 2. 1927 (Dz. U. 17/131) dotyczące wydatków związanych z zabezpieczeniem na wypadek bezrobocia¹⁾. Podkreślić należy także znaczenie RMRR. i MS. z dn. 23. 12. 1926 i 14.1. 1927 (Dz. U. 1927, 7/51 i 6/36) o zasadach administrowania i dysponowania funduszem zapomóg i kredytu ulgowego oraz o państwowej pomocy kredytowej przy scalaniu gruntów. Fundusz zapomóg i kredytu ulgowego, utworzony na mocy ustawy o wykonaniu reformy rolnej z dnia 28. 12. 25 głównie z sum wstawianych corocznie do budżetu Ministerstwa Reform Rolnych²⁾ oraz z części zysków Państwowego Banku Rolnego, przeznaczony jest jako źródło pomocy finansowej dla nabywców parcel celem ułatwienia im zakupu gruntów oraz zagospodarowania się. Pomoc kredytowa przy scelaniu gruntów udzielaną ma być z funduszków przeznaczonych na ten cel co-

¹⁾ Porównaj także ustawę z dn. 28. 10. 1926 (Dz. U. 120/863) oraz RMP. i OS. z dn. 20. 12. 1926 (Dz. U. 1927, 1/10).

²⁾ Na rok 1927/28 : 10 000 000 zł.

rocznie w budżecie Ministerstwa Reform Rolnych³). Oprocentowanie pożyczek, udzielanych z wymienionych funduszy na cele określone w rozporządzeniach, wynosi 4% rocznie prócz podatku administracyjnego pobieranego przez Państwowy Bank Rolny. Pożyczki są zabezpieczane hipotecznie, w skryptach dłużnych przeliczane są na złote w złocie, a spłacane być winny najpóźniej, zależnie od rodzaju pożyczek, w terminach od 4 do 35 lat⁴).

III.

Dochody państwowe.

W zakresie ustawodawstwa dotyczącego dochodów państwowych z własnego gospodarstwa przepisy prawne wydane w okresie sprawozdawczym są dość liczne, niejedne z nich posiadają nawet znaczenie doniosłe i zasadnicze. Co się tyczy majątków państwowych to wydane zostało przedewszystkiem RRM. z dn. 5. 1. 1927 (Dz. U. 6/34) ustalające dla celów wykonania reformy rolnej plan parcelacyjny na rok 1928. Ogłoszony wykaz gruntów przeznaczonych na parcelację obejmuje 100 500 ha gruntów państwowych i Państwowego Banku Rolnego (głównie w okręgach ziemskich kieleckim, wileńskim, grudziądzkim i warszawskim) oraz 172 700 ha gruntów prywatnych, więc znacznie więcej jak właściwie przewiduje ustawa o wykonaniu reformy rolnej¹). Wymienić należy także RRM. z dn. 30. 4. 26 (Dz. U. 42/259) znoszące zarząd Stadnin Państwowych istniejący od r. 1919²).

W zakresie przedsiębiorstw państwowych zasadnicze znaczenie posiada RPR. z dn. 17. 3. 1927 (Dz. U. 25/195) o wydzielaniu z administracji państwowej przedsiębiorstw państwowych przemysłowych, handlowych i górniczych oraz o ich komercjalizacji. Odnośne przedsiębiorstwa uzyskać mogą drogą rozporządzeń Rady Ministrów samodzielną osobowość prawną i działać będą na zasadzie własnego sta-

³) Na rok 1927/28 : 5 780 000 zł.

⁴) Ponadto porównaj jako dotyczące dziedziny wydatków państwowych jeszcze rozporz. ogłosz. w Dz. U. pod poz.: 229, 243, 272, 403, 540, 705 r. z. i 72 r. b.

¹) Porównaj także RMRR. i MS. z dn. 7. 12. 1926 (Dz. U. 1927, 8/66).

²) Zamiany, sprzedaże lub darowizny licznych mniejszych gruntów państwowych dotyczą ust. i RPR. ogłoszone w Dz. U. pod poz.: 215, 590, 637, 108 i 227.

tutu również zatwierdzanego przez Radę Ministrów. Majątek ruchomy wydzielonego przedsiębiorstwa państwowego zostanie wyodrębniony z ogólnego majątku Skarbu Państwa i przekazany przedsiębiorstwu na własność. Najpóźniej w ciągu 6 miesięcy sporządzony być winien bilans otwarcia zatwierdzony przez właściwego Ministra w porozumieniu z Ministrem Skarbu. Zbywanie majątku nieruchomego oraz zaciąganie zobowiązań obciążających majątek nieruchomy może być dokonane tylko w granicach specjalnych uprawnień ustawowych. Wszystkie wydatki, łącznie z inwestycjami, pokrywane będą z własnych dochodów przedsiębiorstwa, przyczem wydatki inwestycyjne nie powinny przekroczyć 50% preliminowanego zysku brutto; na dokonanie inwestycji ponad wymienioną granicę 50% wyrazić musi swą zgodę Minister Skarbu. Przedsiębiorstwo może dokonywać operacji kredytowych krótkoterminowych, na operacje kredytu długoterminowego uzyskaną być musi zgoda właściwego ministra oraz Ministra Skarbu. Poza kapitałem zakładowym powinno przedsiębiorstwo posiadać kapitał amortyzacyjny, rezerwy i ewentualnie asekuracyjny. Inwestycje, przewyższające środki przedsiębiorstwa, a konieczne ze względów państwowych, uzyskać mogą odpowiednią dotacją Skarbu, ustaloną w budżecie państwowym. Przynajmniej 50% czystego zysku bilansowego przedsiębiorstwa powinno być przekazane Skarbowi Państwa. Bilans, rachunek zysków i strat oraz podział czystego zysku zatwierdza właściwy minister w porozumieniu z Ministrem Skarbu. Sprawozdanie za ostatni rok dołączone będzie jako załącznik do drukowanego preliminarza budżetowego. W budżecie państwowym podane będą tylko wpłaty netto na rzecz Skarbu wzgl. dopłaty netto ze strony Skarbu. Na pokrycie możliwych strat uzyskaną być może pożyczka od Skarbu Państwa odpowiednio oprocentowana. Władzami przedsiębiorstwa wyodrębnionego są: Rada Administracyjna (składająca się z 9 członków, powołanych przez właściwego ministra z pośród urzędników Ministerstw, z tych jednego z Ministerstwa Skarbu), Dyrekcja (powołana na wniosek Rady przez właściwego ministra) i Komisja Rewizyjna (składająca się z 3 członków, których powołuje właściwy minister w porozumieniu z Ministrem Skarbu). Pracownicy przedsiębiorstwa nie są urzędnikami państwowymi i są wynagradzani w sposób przyjęty w przedsiębiorstwach prywatnych. Przedsiębiorstwo wyodrębnione zwolnione będzie od wszelkich opłat stemplowych, należnych za czynności, połączone z ukonstytuowaniem się

jako samoistnej jednostki prawnej. Poza to opłaca wszelkie podatki państwowe (z wyjątkiem majątkowego) i samorządowe. Przepisy zawarte w rozporządzeniu mogą być zastosowane także do przedsiębiorstw państwowych już wyodrębnionych, bądź posiadających już oddzielną osobowość prawną.

W zakresie ustawodawstwa, dotyczącego państwowych przedsiębiorstw kredytowych wymienić należy w pierwszej linii przepisy prawne, dotyczące Państwowego Banku Rolnego. RMRR. i MS. z dnia 19. 6. 1926 (Dz. U. 66/395) rozszerza statutowy zakres działania Banku, dopuszczając udzielanie długoterminowych pożyczek amortyzacyjnych w listach zastawnych także na spłatę uciążliwych dla gospodarstw rolnych zobowiązań pieniężnych, jak również na przeprowadzanie parcelacji nieruchomości ziemskich. RMS. z dnia 9. 9. 1926 (Dz. U. 95/558) zarządza przyjmowanie listów zastawnych Państwowego Banku Rolnego na poczet podatku majątkowego po kursie 140%¹⁾. — Co się tyczy Pocztovej Kasy Oszczędności, to zmieniony został RPR. z dn. 21. 2. 1927 (Dz. U. 15/111) skład Rady Zawiadowczej tej instytucji przez usunięcie dwóch członków z wyboru Sejmu, a wprowadzenie dwóch reprezentantów komunalnych kas oszczędności wzgl. spółdzielni kredytowych. RPR. z dn. 15. 3. 1927 (Dz. U. 27/209) przewidziane zostało przerachowanie wkładek oszczędnościowych, pochodzących z przerachowania na marki polskie pełnowartościowych walut zagranicznych, złożonych w PKO. za pośrednictwem instytucji państwowych polskich, na złote w złocie według kursu dolara w dniu efektywnej wpłaty. Wkładki powyższe spłacone będą najdalej do dnia 1. 11. 1942 drogą losowania. Na sumę niezbędną do całkowitego pokrycia wkładek wyda Skarb Rz. P. Pocztovej Kasie Oszczędności zobowiązania pisemne płatne stosownie do planu amortyzacyjnego wkładek. — RPR. z dn. 22/ 12. 1926 (Dz. U. 127/740) uzupełnia przepisy RPR. z dnia 10. 10. 1924 (Dz. U. 92/862) o reorganizacji Polskiej Dyrekcji Ubezpieczeń Wzajemnych, dotyczące terminu zwołania rady instytucji. — W statucie Banku Polskiego, w którym rząd posiada pewien udział, dokonane zostały RPR. z dnia 4. 9. 1926 (Dz. U. 92/531) ważne zmiany. Mianowicie może być kapitał Banku podwyższony do 150 milj. zł. za zgodą Ministra Skarbu na mocy uchwały Rady Banku,

¹⁾ RMS. z 25. 5. i 31. 7. 26 (Dz. U. 52/311 i 82/452) ustanawiały kurs 140 wzgl. 130%.—Odnośnie Państw. Banku Rol. zob. jeszcze poz.Dz.U.: 285 i 584.

powziętej większością 9 członków Rady i prezesa Banku. Za zgodą prez. Banku mogą być zamienione akcje imienne na akcje na okaziciela, jednak tylko w odcinkach nie wyższych ponad 10 akcji, przyczem ogólna ilość akcji na okaziciela nie może przekraczać 15% kapitału zakładowego Banku. Obieg biletów bankowych ma być pokryty co najmniej w 30%: złotem, srebrem (nie ponad 5% zapasu złota), pieniędzmi zagranicznymi, krótkoterminowymi wierzytelnościami w pierwszorzędnych bankach zagranicznych, natychmiast płatnymi czekami i przekazami na zagraniczne pierwszorzędne banki, oraz weksłami, wystawionymi w walucie zagranicznej i akceptowanymi przez firmy zagraniczne o niewątpliwej zdolności płatniczej. Wierzytelności, чеки, przekazy i weksle winny opiewać na waluty, które mogą być bez trudności zamienione na waluty wymienne na złoto. Przy obliczaniu pokrycia potrąca się sumy uzyskane z pożyczek zabezpieczonych złotem Banku i zobowiązania Banku w walutach zagranicznych, płatne w przeciągu 90 dni. Pokrycie 30%-owe może być z ważnych powodów obniżone, ale i do 40% podwyższone, na mocy zatwierdzonej przez Ministra Skarbu uchwały Rady Banku powziętej większością 9 członków Rady i prezesa Banku. Przy pokryciu poniżej 40%, a nie niżej 30%, wynosi podatek od emitowanych biletów bankowych za dekadę 1%. W razie obniżenia się pokrycia poniżej 30, 27 lub 24%, Bank płaci od nadwyżki biletów ponad pokrycie 30% podatek w wys. 3, 6 wzgl. 10%, ewent. więcej, o ile pokrycie spadnie poniżej 20%; podatek podnosi się wówczas o 1% za każdy spadek o 1% poniżej 20%. Jeżeli procent pokrycia spadnie poniżej 30%, stopa dyskontowa musi być wyższą ponad 6% przynajmniej o część stopy podatku płaconego Skarbowi. W razie podwyższenia normalnego pokrycia biletów bankowych do 40%, podane powyżej zasady opodatkowania odnośnej nadwyżki biletów stosowane będą przy spadku pokrycia poniżej 40, 37, 34 i 30%. Bilety bankowe nie pokryte wartościami poprzednio wyszczególnionymi winne być pokryte weksłami i warrantami, następnie zapasem polskich monet srebrnych i bilonu (razem nie ponad 5% biletów bankowych), bezprocentowym długiem Skarbu do 50 milj. zł., dalej pożyczkami dostatecznie zabezpieczonemi, oraz papierami procentowemi państwowemi, komunalnemi i hipotecznemi (zakupowanemi ogółem najwyżej do 10% kapitałów własnych Banku). Udział Banku Polskiego w przedsiębiorstwach (wytwórnie papierów wartościowych, elewatory zbożowe i przedsiębiorstwa utworzone w porozumieniu z Ministrem

Skarbu) nie może przekraczać 25 milj. zł. Wkłady procentowe przyjmować może Bank za zgodą Ministra Skarbu tylko od własnych pracowników oraz członków władz Banku. Fundusz zapasowy musi być przynajmniej w połowie lokowany w papierach państwowych. Bank Polski jest wolny od wszelkich podatków państwowych i samorządowych, jako też od wszelkich opłat stemplowych, z wyjątkiem podatku od nieruchomości i podatku gruntowego¹⁾. — Z zakresu przepisów prawnych, dotyczących ustroju pieniężnego wymienić należy RMS. z dn. 14. 7. 1926 (Dz. U. 61/368) o zmianie wzoru monet złotych wartości 10 i 20 zł¹⁾.

W dziedzinie państwowych przedsiębiorstw komunikacyjnych dokonane zostały ważniejsze zmiany RMP. i H. z dn. 24. 7. 26 (Dz. U. 88/490) przeważnie podwyższającym stawki taryfowe Poczty, Telegrafu i Telefonu²⁾ oraz RMK. z dnia 22. 12. 1926 (Dz. U. 129/778), wprowadzającym z dn. 1. 1. 1927 w życie część II—V nowej taryfy towarowej Kolei Żelaznych normalnotorowych z tabelą opłat również przeważnie podwyższoną (w niższych pozycjach od 20—36%). Od dnia 1. 12. 1926 podwyższoną została także taryfa osobowa Kolei Żelaznych na mniejszych i średnich odległościach o 10—12% na mocy RMK. z dn. 12. 11. 1926 (Dz. U. 116/674)¹⁾ Na specjalną uwagę zasługuje RPR. z dnia z 24. 9. 1926 (Dz. U. 97/568) o utworzeniu przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe”. Przedsiębiorstwo, stanowiące samoistną osobę prawną, prowadzone ma być wedle zasad handlowych z uwzględnieniem potrzeb Państwa i interesów gospodarstwa społecznego. Przedsiębiorstwu nie wolno zbywać ani obciążać objętego w zarząd i eksploatację nieruchomości majątku. Na potrzeby eksploatacji, uzasadnione planami fi-

¹⁾ W sprawie biletów państwowych zob. poniżej rozdz. IV.

²⁾ Jednolity tekst statutu Banku Polskiego w brzmieniu obecnie obowiązującym ogłoszony został OMS. z dn. 18. 10. 1926 (Dz. U. 109/639).

³⁾ Zob. także poz. Dz. U. 252 i 457, odnośnie radjotelegrafu i radjotelefonu zob. poz. Dz. U. 253 i 483.

¹⁾ Taryfa kolei wąskotorowych podwyższoną została RMK. z dnia 18. 11. i 11. 12. 1926 (Dz. U. poz. 688 i 709). W sprawie taryf ulgowych przy przejazdach powrotnych z uzdrowisk krajowych zob. Dz. U. poz. 280, 374 i 621, w sprawie opłat przewozowych do taryf wyjątkowych zob. Dz. U. poz. 326 i 675, w sprawie zniżki taryfowej dla węgla kamiennego w komunikacji polsko-austriackiej, włoskiej i jugosłowiańskiej zob. Dz. U. poz. 591, 592, 593, 712, 37, 38, 135, 185; 594; 782 (porówn. także poz. 196). I

nansowo-gospodarczeni zaciągane być mogą krótkoterminowe, najdłużej roczne, pożyczki, nie przewyższające w sumie 10% ogólnych dochodów eksploatacyjnych. Przedsiębiorstwo wolne jest od jakichkolwiek podatków i danin publicznych państwowych i samorządowych. Wszelkie wydatki pokrywane być mają z własnych dochodów i funduszy. Budżet, plany finansowo-gospodarcze i bilanse podlegają zatwierdzeniu przez Ministrów Komunikacji i Skarbu. Wszelkie świadczenia w interesie Państwa winny być odpowiednio opłacane, wszelkie ulgi mogą być przyznane tylko w granicach opłacalności przedsiębiorstwa. Z ogólnego dochodu eksploatacyjnego przeznaczają się $\frac{1}{2}$ wzgl. 2% na utworzenie funduszu zapasowego (dla pokrycia nieprzewidzianych strat i wydatków) wzgl. meljoracyjnego (dla uzupełnienia wydatków eksploatacyjnych). Fundusz inwestycyjny powstaje z zaciągniętych długoterminowych pożyczek lub oprocentowanych dotacyj Skarbu Państwa. Czysty zysk przedsiębiorstwa stanowi różnica powstała po potrąceniu z ogólnych dochodów eksploatacyjnych wszelkich wydatków z tytułu eksploatacji, funduszy specjalnych, pożyczek i dotacyj, jak również zobowiązań obciążających przejęty majątek Skarbu oraz spłat na rzecz Skarbu Państwa, stanowiących oprocentowanie pierwotnego majątku Skarbu Państwa, powierzonego w zarząd przedsiębiorstwu. Głównym organem przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe” jest Generalna Dyrekcja z Generalnym dyrektorem na czele, powołanym na wniosek Ministra Komunikacji przez Prezydenta Rzeczypospolitej. Urzędnicy państwowi, pozostający dotychczas w służbie kolejowej i pracownicy kolei państwowych, przechodzą do służby w przedsiębiorstwie „Polskie Koleje Państwowe”. Normy wynagrodzenia pracowników w przedsiębiorstwie „Polskie Koleje Państwowe” ustali rozporząd. Rady Ministrów.

W zakresie monopolu solnego ogłoszone zostało RMS. z dnia 22. 6. 1926 (Dz. U. 64/380), podwyższające cenę warzonki do 23 zł. za 100 kg. — Co się tyczy monopolu tytoniowego, to podwyższony został RMS. z dn. 22. 4. 1926 (Dz. U. 38/241) cennik detalicznej sprzedaży wyrobów tytoniowych (mniej więcej o 20—25%¹⁾); również podwyższoną

¹⁾ W sprawie taryfy ogólnej zob. także Dz. U. poz. 379, 516, 613, 667 r. z. i 122 r. b.; w sprawie koncesji na sprzedaż wyrobów tytoniowych oraz w sprawie rabatu handlowego zob. Dz. U. poz. 614 r. z., 120 i 121 r. b.; w sprawie likwidacji urzędzeń i zapasów b. prywatnych fabryk wyrobów tytoniowych zob. Dz. U. poz. 317 r. z. i 5 r. b.

została RMS. z dn. 20. 5. 1926 (Dz. U. 55/325) należytość monopolowa od przywożonych z zagranicy przez osoby prywatne tytoniów i wyrobów tytoniowych. Poza tem wymienić należy RMS. z dn. 30. 4. 1926 (Dz. U. 49/295) o sprzedaży skażonego pyłu tytoniowego dla celów rolniczych i ogrodniczych oraz RMS. z dn. 14. 12. 1926 (Dz. U. 1927: 1/3) o uprawie tytoniu w r. 1927 (wolno użyć do uprawy tylko nasion, które dostarczyła lub na użycie których zezwoliła Dyrekcja Monopolu Tytoniowego, kary za zmniejszenie obszaru uprawy podwyższone do 25 i 35% ceny wykupna). Na uwagę zasługuje także, RMS. z dn. 27. 11. 1926 (Dz. U. 127/742) o organizacji Państwowego Monopolu Tytoniowego. Rozporządzenie określa dokładnie zakres spraw, podlegających bezpośrednio decyzji Ministra Skarbu, jako pełniącego funkcje naczelnej władzy Państwowego Monopolu Tytoniowego, wzgl. wymagających jego zatwierdzenia (wysokość należytości monopolowej, warunki uprawy tytoniu, ceny sprzedaży, ceny zakupu, ogólny plan eksploatacji, plany finansowe, obrachunki zysków i strat, bilanse). Jako organ kontrolujący ustanowioną zostaje Komisja Rewizyjna dla Polskiego Monopolu Tytoniowego, składająca się z 3 członków, mianowanych przez Ministra Skarbu. Członkiem Komisji Rewizyjnej nie może być osoba pozostająca z Monopolem Tytoniowym w stosunkach handlowych. Przewodniczący Komisji jest odpowiedzialny w równej mierze z Dyrektorem Polskiego Monopolu Tytoniowego w razie zaniedbania podjęcia kroków, zmierzających do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości i nadużyć; składa on Ministrowi Skarbu sprawozdania miesięczne. — Monopol spirytusowy został rozszerzony na skutek RMS. z dn. 7. 7. i 25. 8. 1926 (Dz. U. 67/397 i 90/517), wprowadzających z dn. 15. 10. wzgl. 1. 12. 1926, 1. 1. oraz 1. 4. 1927 pełny monopol spirytusowy, zabraniający wyrobu i rozlewu wódek czystych w przedsiębiorstwach prywatnych, na obszarach województwa lwowskiego wzgl. województw środkowych oraz obydwóch województw zachodnich Państwa. RMS. z dn. 18. 6. i 22. 12. 1926 (Dz. U. 60/353 i 128/765) podwyższyły dość znacznie od dnia 25. 6. 1926 wzgl. 1. 1. 1927 opłatę skarbową od spirytusu²⁾, ceny sprzedaży spi-

²⁾ 650 wzgl. 750 zł. od wyrobu krajowego, 900 wzgl. 1000 zł. od zagranicznego.

rytusu³⁾ i wódek monopolowych oraz obciążęły dodatkowym podatkiem w wysokości do 125 wzgl. 195 zł. za hl. zapasy spirytusu znajdujące się w danym dniu na składzie w prywatnych fabrykach wódek. Rozp. z dn. 22. 12. 1926 podwyższyło również cenę kosztów własnych spirytusu oczyszczonego miarodajna od dnia 1. 1. 1927 na 150 zł. od 1 hl. spirytusu 100%-go, zaś RMS. z dn. 29. 11. 1926 (Dz. U. 121/703) podwyższyło znacznie podstawową cenę monopolową na okres kampanji 1926/27 r., szczególnie dla województw środkowych i zachodnich¹⁾. Na uwagę zasługuje również RMS. z dn. 27. 11. 1926 (Dz. U. 127/743) o organizacji Państwowego Monopolu Spirytusowego. Rozporządzenie określa dokładnie zakres spraw podlegających bezpośrednio decyzji Ministra Skarbu, jako pełniącego funkcje naczelnej władzy Państwowego Monopolu Spirytusowego, wzgl. wymagających jego zatwierdzenia (podstawowa cena monopolowa, ceny wódek monopolowych, opłata skarbową, subwencje dla szpitali i klinik jako częściowy zwrot kosztów nabycia spirytusu zużywanego do celów leczniczych, ceny ulgowe za spirytus przeznaczony dla celów specjalnych, wysokość prawa odpędu dla gorzelnii, ogólny plan eksploatacyjny, plan finansowy, obrachunki zysków i strat, bilanse). Jako organ kontrolujący ustanowioną zostaje Komisja Rewizyjna dla Państwowego Monopolu Spirytusowego, zorganizowana i działająca w ten sam sposób, jak wzmiankowana powyżej Komisja Rewizyjna dla Polskiego Monopolu Tytoniowego. — W zakresie monopolu zapałczanego ogłoszone zostało RPR. z dnia 4. 3. 1927 (Dz. U. 20/151), uzupełniające przepisy ustawy z dn. 15. 7. 1925 w tym sensie, że właściciele fabryk zapałek, których utrzymanie w ruchu dla potrzeb monopolu Minister Skarbu uzna za konieczne, obowiązani są do oddania swych fabryk wraz z przynależnościami niezbędnymi do normalnego prowadzenia produkcji zapałek. Minister Skarbu może w tych wypadkach zarządzić bezzwłoczne objęcie takich fabryk w posiadanie monopolu zapałczanego. O ile nie będzie zawarty dobrowolny akt przewłaszczenia, przepisanie własności nieruchomości nastąpi na podstawie jednostron-

³⁾ 950 wzgl. 1125 zł. za spirytus oczyszczony do wyrobu wódek gatunkowych, 950 wzgl. 1305 zł. za spirytus na cele domowe, lecznicze i naukowe. O ile spirytus jest podwójnie oczyszczony ewent. także filtrowany, ceny podwyższają się o 10 ewent. 15 zł.

¹⁾ Dla wojew. warszawskiego z 56,80 zł. na 111,20 zł., dla wojew. śląskiego z 77,50 zł. na 118,90 zł. za hl.

nego aktu przedstawiciela Skarbu, zaś suma szacunkowa, ustalona przez komisję szacunkową złożoną będzie do depozytu sądowego. Nieruchomość przepisana w ten sposób na rzecz monopolu, staje się wolną od wszelkich długów i ciężarów hipotecznych, dla których zabezpieczenia służy suma złożona do depozytu sądowego. Dochodzenie reszty wynagrodzenia w drodze sądowej nie stanowi przeszkody do przepisania tytułu własności²⁾. — Wspomnieć należy jeszcze o RPR. z dn. 10. 12. 1926 (Dz. U. 121/696) przedłużającym do dnia 1. 7. 1928 termin wykonania RPR. z dn. 27. 12. 1924 w sprawie wypowiedzenia koncesji na sprzedaż wyrobów monopolowych.

W dziedzinie opłat skarbowych ważne znaczenie posiada ustawa z dn. 1. 7. 26 o opłatach stemplowych (Dz. U. 98/570) ze względu na rozdz. 30 i 31 dotyczące opłat od podań i świadectw. Zaznaczyć wypada, że część pierwsza ustawy, zawierająca postanowienia ogólne, nie stosuje się do opłat od podań i świadectw, z wyjątkiem niektórych przepisów o charakterze przeważnie formalnym wzgl. technicznym (szczegóły dotyczące sposobów uiszczania opłat, nadzór władz skarbowych, formy doręczania nakazów płatniczych, obliczanie czasokresów). Opłacie stemplowej podlegają podania wnoszone do urzędów państwowych oraz protokoły spisane przez te urzędy, a zastępujące podania. Podania wnoszone do urzędów samorządowych w sprawach należących do ich zakresu działania nie podlegają opłatom, chociażby nawet niezbędny był dla rozstrzygnięcia sprawy udział władzy państwowej. Ustawa wymienia podania, przy których ustawy o opłatach stemplowych nie stosuje się wogóle, natomiast pobiera się opłaty skarbowe ustalone specjalnymi przepisami ustawodawczymi, wlicza następnie podania wolne od opłat stemplowych (dotyczące przeważnie spraw o charakterze publicznym), wreszcie wyszczególnia instytucje publiczne korzystające z osobistego zwolnienia od opłat od podań. Opłata od podania wynosi zasadniczo 3 zł (wyjątkowo 10 zł), oraz po 50 gr od każdego załącznika; papiery wartościowe nie podlegają opłacie jako załączniki. Podanie, w którym petent żąda zmiany decyzji wydanej w przedmiocie daniny publicznej podlega opłacie 2 zł, ewent. 50 gr. albo wolne jest od opłaty, zależnie od tego, czy suma sporna przewyższa albo nie przewyższa 100 wzgl. 50 zł.

²⁾ Odnośnie pożyczki zapałczanej zob. poniżej rozdz. IV. — W sprawie komisji szacunkowej dla wykupu przedmiotów służących do wyrobu za pałek zob. RMS. z dn. 29. 11. 1926 (Dz. U. 127/744).

Opłatę uiszcza się przez naklejenie znaczków stemplowych na pierwszej stronie podania albo gotówką w kasie skarbowej. Podaniu nie opłaconemu odpowiednio urząd nadaje bieg właściwy dopiero po uiszczeniu opłaty, wyjąwszy jeśli za niezwłocznem załatwieniem przemawiają względy publiczne albo względ na poważny interes petenta, albo jeśli dla wniesienia podania ustanowiony był termin prekluzyjny. — Świadcstwa wydawane przez urzędy państwowe (także sądy i notariuszów) podlegają zasadniczo opłacie 3 zł. Świadcstwa szkolne, dowody osobiste zawierające zezwolenie na wyjazd zagranicę, protesty weksli, czeków i innych dokumentów sporządzone przez urzędy pocztowe, wreszcie świadctwa wydane w postępowaniach, przy których przewidziane są specjalne opłaty skarbowe, nie podlegają opłatom stemplowym według ustawy z dn. 1. 7. r. z. Świadcstwa z akt stanu cywilnego (mianowicie na obszarze, na którym obowiązuje kodeks cywilny niemiecki) podlegają opłacie 1 zł, natomiast wyższym opłatom ponad zasadniczą podlegają w szczególności: nadanie obywatelstwa polskiego (50 zł), zmiana nazwiska (200 zł), nabycie nieruchomości przez obcokrajowca (1/10 od sumy nabycia, najwyżej 500 zł), zatwierdzenie statutów oraz zezwolenie na powiększenie kapitału spółki akcyjnej, jak również zezwolenie na działalność w Polsce spółki zagranicznej (100 zł), koncesje (20 zł), niezamykanie lokalu publicznego o godzinie policyjnej (50 zł). Wypisy z aktów notarialnych oraz sporządzone przez urzędy państwowe drugie i dalsze egzemplarze dokumentów urzędowych zaopatrzone w podpis równorzędny, jak również odpisy i wyciągi sporządzone i poświadczone przez urzędy państwowe podlegają opłacie 1 zł od strony; za odpisy i wyciągi sporządzone i poświadczone przez notariusza natomiast wynosi opłata 20 gr od strony. Poświadczenie zgodności z pierwopisem wtóropisu, odpisu i wyciągów sporządzonych nieurzędownie (przez same strony) podlegają opłacie 20 wzgl. 50 gr. od strony zależnie od tego czy są poświadczone przez notariusza albo przez inny urząd państwowy. Kwota pobrana od danego poświadczenia nie może jednakowoż przewyższać opłaty stemplowej od pierwopisu. Za poświadczenie własnoręczności podpisu lub znaku ręcznego przez urząd państwowy przewidziana jest opłata 1 zł. Protesty weksli, czeków i innych dokumentów sporządzone przez notariusza podlegają opłacie w wysokości 1/2, 1, 2 wzgl. 3 zł, zależnie od sumy dokumentu (ponad 250, 500, 1000 lub 2000 zł). Wolne od opłaty są mianowicie świadctwa wydane w licznych, wyszczególnionych dokładnie

sprawach, posiadających przeważnie charakter publiczny, oraz świadectwa wydawane wyszczególnionym w ustawie instytucjom publicznym. Wyjątek stanowią omówione powyżej opłaty pobierane za wypisy, odpisy, wyciągi i poświadczenia. Opłaty od świadectw uiszczą się za pomocą znaczków stemplowych albo gotówką w kasie skarbowej, ewentualnie gotówką do rąk notariusza, o ile świadectwo wydane zostało przez notariusza urzędującego po/a obszarem, na którym obowiązuje kodeks cywilny austriacki¹⁾.

W zakresie podatków, a w szczególności podatków pośrednich, większych i zasadniczych zmian, poza ustawą stemplową, na ogół nie dokonano. W dziedzinie podatków konsumcyjnych wymienić należy, poza szeregiem rozporządzeń wydanych w zakresie opodatkowania cukru¹⁾, wina i miodu syconego oraz piwa²⁾, drożdży³⁾ i zapalniczek⁴⁾, ustawę z dn. 2. 8. 1926 (Dz. U. 94/550) o podatku od lokali. Ustawa łączy dotychczasowy państwowy podatek od lokali i kwaterunkowy w jeden podatek i zamienia na podatek częściowo państwowy, częściowo komunalny. Podatek obciąża osoby fizyczne i prawne zajmujące lokale na obszarze gmin miejskich. Jako wolne od podatku ustawa wymienia m. in. budynki fabryczne przeznaczone na cele prze-

¹⁾ Porówn. także przepisy wykonawcze RMS. z dnia 20. 11. 1926, § 163—178 (Dz. U. 123/713). Wysokość opłat od podań i świadectw w sprawach przed Najwyższym Trybunałem administracyjnym uzgodnioną została z ustawą o opłatach stemplowych RPRM. i MS. z dnia 19. 11. 26 (Dz. U. 116/672) zmieniającą poprzednie rozporz. z dnia 16. 6. 1926 (Dz. U. 74/424). Poza tem dotyczą opłat skarbowych liczne rozporządzenia wydane w sprawach: opłat konsularnych (Dz. U. poz. 294), opłat probierczych (Dz. U. poz. 382, 643, 770, 69), opłat patentowych (Dz. U. poz. 235, 337, 491), opłat sądowych (Dz. U. poz. 419), opłat za dozór kotłów (Dz. U. poz. 588), opłat za badanie żywności (Dz. U. poz. 607), opłat za nadzór nad zakładami ubezpieczeń (Dz. U. poz. 702), opłat za prace wykonane przez Zarząd Katastralny woj. poz. i pom. (Dz. U. poz. 767) oraz opłat archiwalnych (Dz. U. poz. 775).

¹⁾ Dz. U. poz. 443 i 682 r. z., 18 i 216 r. b.: kontyngenty na r. 1926/27, oraz Dz. U. poz. 188 r. b.: cena maksymalna cukru krajowego na rynku wewnętrznym 87 ½ zł za kwintał.

²⁾ Dz. U. poz. 577 r. z. i 96 r. b.

³⁾ Dz. U. poz. 370: uzupełnienie przepisów o kontroli produkcji drożdży (zob. Dz. U. 1925 poz. 579, § 111—135).

⁴⁾ Dz. U. poz. 665: sprzedaż nieoznaczonych znaczkami podatkowym zapalniczek tylko do 31. 12. 1926.

mysłowe⁵⁾, lokale zajmowane przez instytucje naukowe, oświatowe i dobroczynne z wyjątkiem części tych lokali odnajmowanych lub oddawanych bezpłatnie do użytkowania osobom trzecim lokale w domach nowobudowanych po dn. 1. 1. 1919 przez lat 10 od wprowadzenia się lokatorów, budowle zwolnione od podatków w myśl ustawy z dn. 22. 9. 1922 o ulgach dla nowowznoszonych budowli⁶⁾, wreszcie mieszkania jedno- i dwupokojowe zajmowane przez bezrobotnych, o ile nie mają sublokatorów. Podstawę wymiaru podatku stanowi roczne przedwojenne komorne, płacone w czerwcu r. 1914 wzgl. wartość czynszowa lokali nie oddawanych wówczas w najem lub odstąpionych do bezpłatnego użytku. Stopa podatku wynosi 8% podstawy wymiaru, z których 4% przypada na rzecz odnośnych miast, 2% na rzecz państwowego funduszu rozbudowy miast i 2% na rzecz funduszu kwaterunku wojakowskiego. Podatek płaci się kwartalnie w ciągu drugiego miesiąca każdego kwartału. Podatek obowiązany są wymierzać i ściągać organa związków komunalnych bezpośrednio od lokatorów. Ustawa obowiązuje od 1. 8. 1926 i gaśnie, o ile dotyczy wymienionych funduszy państwowych, z dn. 31. 12. 1933. RMS. z dn. 29. 12. 1926 (Dz. U. 1927 : 12/92) podaje przepisy wykonawcze do ustawy. Do zapłaty podatku obowiązani są lokatorzy główni, za lokale wynajmowane na okresy nie przekraczające 3 miesięcy płacą więc podatek stali ich posiadacze, t. j. właściciele wzgl. dzierżawcy. Wymiar podatku może być oparty na danych otrzymanych przy wymiarze państwowego podatku od nieruchomości oraz dotychczasowego państwowego i miejskiego podatku od lokali. Za czynności związane z wymiarem, poborem i ściąganiem podatku otrzymują związki komunalne odszkodowanie w wys. 3%, Ministerstwo Skarbu natomiast, na pokrycie kosztów nadzoru i kontroli, 2% od sum wpłaconych do kas skarbowych.

W dziedzinie ceł ilość rozporządzeń wydanych w okresie sprawozdawczym jest znaczna. Na uwagę zasługuje RMS. z dn. 12. 2. 1926 (Dz. U. 51/304) w sprawie wyjaśnień uzupełniających taryfę celną, podające w obszernym załączniku nader szczegółowe rzeczowe objaśnienia prawie do każdej przy-

⁵⁾ Natomiast lokale używane dla celów przemysłowych i handlowych podlegają opodatkowaniu. Zob. przep. wykon. RMS.

⁶⁾ Wyjątek stanowią nowowzniesione budowle w uzdrowiskach o charakterze użyteczności publicznej. Zob. przep. wykon. RMS.

cji taryfy celnej¹⁾. Wymienić należy także RMS. z dn. 19. 4. 26 (Dz. U. 37/239) uchylające rozp. z d. 10. 7. i 10.10. 25 w sprawie cłenia towarów zamówionych w czasie od 1. 3. do 19. 5. 25 w krajach, które zawarły z Polską konwencję handlową, według pierwotnych stawek taryfy celnej (z dn. 26. 6. 24)²⁾. W zakresie ulg celnych znaczenie posiada szereg rozporządzeń przewidujących, ostatnio do 30. 6. 27, dla przywozu maszyn i aparatów, stanowiących części składowe kompletnych urządzeń przemysłowych, cło ulgowe w wys. 20% cła normalnego³⁾. Od dn. 9. 11. 26 powyższe cło ulgowe stosowane być może także przy przywozie maszyn i aparatów mających służyć do obniżenia kosztów wzgl. zwiększenia produkcji przemysłowej i rolnej⁴⁾. Celem faworyzowania eksportu zastosowano system zwrotu cła także przy wywozie wytworów hutniczych walcowanych i niektórych wyrobów metalowych (za sprowadzoną surówkę i niektóre materiały pomocnicze), przy wywozie karbidu, azotniaku i azotanu amonu (za sprowadzone elektrody) oraz przy wywozie przędzy wełnianej barwionej (za sprowadzone barwniki i chemikalja⁵⁾). Cło wywozowe za pszenicę zniesiono z dn. 1. 8. 26, wprowadzono natomiast cło wywozowe na żyto i mąkę żytnią w wys. 15 zł od 100 kg na czas od 21. 1. do 31. 3. 27⁶⁾. W sprawie opłaty manipulacyjnej pobieranej przy odprawie celnej wydano rozp. z dnia 14. 7. 1926 (Dz. U. 76/435)⁷⁾.

W dziedzinie podatków obrotowych w właściwym słowa znaczeniu dokonano w r. ub. ważnego dzieła w zakresie dalszego unormowania i ujednostajnienia ustawodawstwa skarbowego przez uchwalenie ustawy z dn. 1. 7. 1926

¹⁾ Porówn. także Dz. U. poz. 471.

²⁾ Pozatem w sprawach taryfy celnej zob. Dz. U. poz. 573, 716 r. z. i 6 r. b.

³⁾ Dz. U. poz. 246, 346, 430, 769.

⁴⁾ Dz. U. poz. 650 i 769. — Pozatem w sprawie ulg celnych zob. Dz. U. poz. 747 r. z., 54, 68, 93, 124, 192 r. b.; porówn. także poz. 506 r. z.

⁵⁾ Dz. U. poz. 427, 472, 585 r. z. i 148 r. b.; zob. także poz. 429.

⁶⁾ Dz. U. poz. 418 r. z. oraz 22 i 136 r. b.; pozatem w sprawie cła wywozowego zob. Dz. U. poz. 428 i 448.

⁷⁾ Pozatem w sprawie dalszych opłat, posiadających częściowo charakter opłat skarbowych, zob. Dz. U. poz. 426 i 781; porówn. także Dz. U. poz. 436. W sprawie zmian w postępowaniu celnym zob. Dz. U. poz. 238, 274, 407, 586, 668 r. z. i 4 r. b., w sprawie straży celnej Dz. U. poz. 701, w sprawie ruchu samochodowego przez granicę celną Dz. U. poz. 404.

o opłatach stemplowych (Dz. U. 98/570). Ustawa dotyczy całego szeregu należności podpadających prawie wyłącznie pod ogólną kategorię podatków obrotowych (w sensie prawnym), z wyjątkiem omówionych już poprzednio opłat od podań i świadectw, posiadających charakter opłat skarbowych w ścisłym słowa znaczeniu. Część pierwsza ustawy zawiera postanowienia ogólne, część druga szczegółowe. Opodatkowaniu w formie opłat stemplowych podlegają wymienione w części drugiej ustawy pisma, oraz niektóre czynności prawne (licytacja ruchomości dokonana przez przedsiębiorcę zawodowego, obrót papierów wartościowych dokonany przez bankiera lub za pośrednictwem maklera, najm skrzynek depozytowych, wpłaty i wypłaty z tytułu ubezpieczeń, wpłaty na udziały członków spółdzielni, rozpoczęcie działalności wzgl. powiększenie kapitału spółki zagranicznej w Polsce). Pismem, stwierdzającym umowę, jest według ustawy także pismo podpisane tylko przez jedną osobę, o ile wręczone jest stronie drugiej, albo przedstawione sądowi celem dokonania wpisu w księdze wieczystej, albo sporządzone lub uwierzytelnione sądownie lub notarialnie. Pismo stwierdzające kilka czynności prawnych podlega opłacie od każdej czynności z osobna; w razie zależności jednej czynności od drugiej opłatę oblicza się tylko według czynności głównej. Wtóröpisy, odpisy lub tłumaczenia opłacie nie podlegają, o ile pismo oryginalne było opłacone; wyjątek stanowią wtóröpisy i odpisy pełnomocnictw i weksli. Pisma sporządzone zagranicą podlegają opłacie, gdy stwierdzają czynność prawną, tyczącą się przedmiotu, znajdującego się w Polsce, lub gdy dane zobowiązanie ma być, albo jest wykonywane w Polsce. — Za podstawę wymiaru należy w zasadzie wziąć wartość rzeczy, podaną przez podatnika. Przewidziane są jednak odchylenia od tej zasady. Minister Skarbu w porozumieniu z Min. Sprawiedliwości, Rolnictwa i Robót Publ. władny jest wydawać normy o „szacunku prawnym” rzeczy nieruchomości, który ma być wzięty za podstawę wymiaru opłaty. Szacunek prawny może być oparty na podatkach gruntowym i budynkowym oraz na przedwojennej cenie sprzedaży lub oszacowaniu przez instytucję kredytu hipotecznego. Mnożnik i sposoby przewalutowania mają być ustalone corocznie. — Osoby, będące stronami w umowie stwierdzonej pisemnie, obowiązane są solidarnie wobec Skarbu Państwa do uiszczenia opłaty stemplowej. Fundacje, zakłady i zrzeszenia prawnie istniejące w Polsce, wyłącznie dla wykonywania kultu religijnego albo działalno-

ści naukowej, oświatowej lub dobroczynnej, wolne są od obowiązku uiszczania opłat procentowych od pism, stwierdzających umowę obustronnie obowiązującą. Odnosny kontrahent płaci połowę opłaty, o ile sam nie jest zwolniony od obowiązku uiszczenia. — Opłatę stemplową uiszcza się bądź przez użycie papieru stemplowego lub znaczków stemplowych, bądź przez wpłacenie gotówką do kasy skarbowej lub do ręki uprawnionego do poboru specjalnego poborcy. Minister Skarbu określa najwyższe i najniższe kwoty opłaty, przy których użycie papieru stemplowego lub znaczków stemplowych jest dopuszczalne wzgl. obowiązujące. Opłatę od pism sporządzonych w Polsce, należy uiścić w ciągu 3 tygodni względnie przed rozpoczęciem wykonania stwierdzonej w piśmie umowy lub złożeniem pisma urzędowi dla dokonania jakiegokolwiek bądź urzędowej czynności. To samo dotyczy w zasadzie także pism, sporządzonych zagranicą, dla których okres 3-tygodniowy biegnie od dnia wprowadzenia pisma do Polski lub otrzymania w Polsce. — Ustawa wylicza przypadki, w których wpłata bez względu na jej sumę ma być dokonana gotówką, bez wymiaru urzędowego (czynności prawne, z wyjątkiem dotyczących spółek zagrań. w Polsce, karty umowy dotyczące transakcji na giełdzie towarowej sporządzone przez maklera, dokumenty uprawniające do jazdy statkiem morskim, dokumenty przewozowe¹⁾, obligacje wypuszczone w Polsce przez instytucje kredytowe). Osoby obowiązane do uiszczenia opłat w powyższy sposób, winny przed sporządzeniem danych pism względnie przed rozpoczęciem danych czynności prawnych zawiadomić o tem urząd skarbowy. — Wymiaru opłat stempl. dokonywuje także notariusz od sporządzonych przed nim aktów notarialnych lub dokumentów, przedstawionych mu celem dokonania czynności urzędowych, jednak tylko na obszarze, na którym nie obowiązuje kodeks cywilny austriacki, podczas gdy na obszarze kodeksu cywilnego austriackiego notariusz w podobnych przypadkach obowiązany jest do przesłania w 3 dniach urzędowi skarbowemu uwierzytelnionych odpisów danych aktów lub pism celem dokonania wymiaru i przyjęcia opłaty ze strony podatnika. Opłaty stemplowe wymierzone przez notariusza, należy uiścić do jego rąk gotówką. Wymiaru opłat stemplowych dokonywują w określonych przypadkach także sądy i inne urzędy pań-

¹⁾ Wyjątek stanowią listy przewozowe do stacyj zagranicznych; zob. przep. wykon. RMS. z dnia 20. 11. 1926 (Dz. Ust. 123/713) § 124.

stwowe. — Prawo państwa do żądania opłaty stemplowej przedawnia się w 5 latach od dnia, w którym opłata winna być uiszczoną; przedawnienie nie biegnie jednak w czasie wykonywania umowy. — Nadzór nad zachowaniem przepisów o opłatach stemplowych wykonują władze skarbowe; mają cne prawo i obowiązek badać akta i księgi sądów, notariuszów i innych urzędów, jak również i osób obowiązanych do płacenia podatku przemysłowego lub ustawowo od tego podatku zwolnionych.

Postanowienia szczegółowe części drugiej ustawy (rozdz. 10—29) dotyczą: 1) pism tyczących się przejścia własności rzeczy nieruchomości¹⁾, 2) pism tyczących się praw do ciał kopalnych²⁾, 3) sprzedaży i zamiany rzeczy ruchomych oraz przelewu (cesji) praw³⁾, 4) obrotu papierów wartościowo-

¹⁾ Opłata wynosi 4% od ceny sprzedaży, ewent. mniej; za przynależności, jak również przy przejściu własności na zasadzie przepisów o reformie rolnej opłata wynosi 1%. Szereg przepisów specjalnych obowiązuje na obszarze kodeksu cywilnego niemieckiego.

²⁾ Opłata wynosi 2% od wartości praw, odszkodowania lub wynagrodzenia (olbory).

³⁾ Ustawą rozróżnia a) umowy i orzeczenia, b) rachunki i inne pisma, stwierdzające wykonanie umowy. W pierwszym przypadku opłata wynosi 1% od wartości rzeczy ruchomej, ewent. mniej; wolne od opłaty są m. i. pisma stwierdzające sprzedaż na ogólną sumę do 20 zł, pisma stwierdzające umowę sprzedaży, którą bądź sprzedawca, bądź nabywca zawarł w zakresie swego przedsiębiorstwa, podlegającego podatkowi przemysłowemu lub ustawowo zwolnionego od tego podatku, jeśli pismo zaopatrzone jest w podpis jednej tylko strony i nie jest sporządzone ani uwierzytelnione sądownie lub notarialnie, pozatem przelew wkładki w PKO. oraz indosy na surogatach pieniężnych i dokumentach towarowych. — Rachunki i inne pisma stwierdzające wykonanie umowy podlegają opłacie w wysokości 1% od sumy należności, a w wysokości 0,2%, jeśli bądź sprzedawca, bądź nabywca zawarł umowę sprzedaży w zakresie swego przedsiębiorstwa, podlegającego podatkowi przemysłowemu lub ustawowo zwolnionego od tego podatku (z wyjątkiem kupna lasu na wyrąb). Opłacie podlegają także potwierdzenia odbioru towaru wymieniącej należność, natomiast rachunki istotnie pozorne, wystawione dla celów orientacyjnych (oferty), wolne są od opłaty (§ 110 przep. wykon. Dz. Ust. poz. 713). Wolne od opłaty są m. i. także pisma stwierdzające: należność do 20 zł, wykonanie umowy, od której już uiszczono opłatę, należność Banku Polskiego, spółdzielni lub związków kredytowych. Do uiszczenia opłaty obowiązany jest wystawca; od pism sporządzonych zagranicą ma uiścić opłatę stroną w Polsce zamieszkałą w ciągu 3 tyg. od dnia otrzymania pisma.

wych⁴⁾, 5) pism tycz. się praw rzeczowych na rzeczy cudzej⁵⁾, 6) dzierżawy i najmu rzeczy⁶⁾, 7) pism tyczących się umów o świadczenie usług⁷⁾, 8) pism stwierdzających umowę składu⁸⁾ 9) ubezpieczeń i umów o rentę dożywotnią⁹⁾, 10) spółek i innych zrzeszeń¹⁰⁾, 11) pełnomocnictw¹¹⁾, 12) obligów¹²⁾,

⁴⁾ Wysokość opłaty (0,01—0,5%) zróżniczkowana jest zależnie od nie-stałego lub stałego oprocentowania danego papieru oraz zależnie od tego, czy jeden lub oboje z kontrahentów wykonywują lub nie wykonywują czynności bankierskie. Przewidziane są liczne zwolnienia.

⁵⁾ Opłata wynosi 1% od wartości prawa, względnie 0,1%, o ile dotyczy nieruchomości położonej zagranicą, albo gdy dotyczy zastawu lub hipoteki ustanowionej tytułem kaucji.

⁶⁾ Opłata wynosi 1% od wartości zobowiązań, a 3 zł, o ile dotyczy nieruchomości położonej zagranicą. Umowa o najem skrzynki depozytowej podlega opłacie 10% od umówionej ceny. Opłatę ma uiścić osoba wynajmująca skrzynkę.

⁷⁾ Opłata wynosi 1% względnie 0,2%, o ile choćby jeden z kontrahentów zawarł umowę w zakresie przedsiębiorstwa podlegającego podatkowi przemysłowemu lub ustawowo zwolnionego od tego podatku. Przewidziane są zwolnienia od opłaty. Od dokumentów uprawniających do jazdy statkiem morskim opłata wynosi 2%, od dokumentów przewozowych 1 zł względnie 10 gr od arkusza, zależnie od przesyłki.

⁸⁾ Opłata wynosi 50 gr względnie 1 zł, zależnie od wartości do i ponad 1000 zł, a w razie zdeponowania papierów wart. 0,02% nominalnej wartości.

⁹⁾ Zakłady ubezpieczenia płacą od wpłat 2%, od wypłat 1% sum rocznych. Przewidziane są liczne zwolnienia. Umowa zawarta z zagranicznym zakładem, nie mającym zezwolenia na działalność w Polsce, podlega opłacie 2% od sumy ubezpieczenia, tak samo umowa o rentę dożywotnią zawarta poza zakładem ubezpieczeń i nie w zamian za wartość nieruchomą.

¹⁰⁾ Opłata wynosi 2% od sumy kapitału zakładowego względnie od sumy, o którą kapitał ten się powiększa. Tą samą opłatą obciążone są akcje wypuszczone zagranicą, a przeniesione do Polski. Art. 169 ustawy przewiduje do końca r. 1929 stawkę ulgową 1%. Opłata od fuzji spółek równa się połowie opłaty zasadniczej.

¹¹⁾ Opłata wynosi w zasadzie 3 zł od każdego egzemplarza lub odpisu. Przewidziane są liczne zwolnienia, mianowicie gdy pełnomocnictwa dotyczą spraw o charakterze publicznym, oraz gdy upoważniają do odbioru rzeczy ruchomej, poborów służb., wkładki w PKO. lub sumy pieniężnej do 500 zł.

¹²⁾ Opłata wynosi zasadniczo 0,5% od sumy zobowiązań, przewidziane są jednak liczne ulgi i zwolnienia. Do uiszczenia opłaty zobowiązani są solidarnie wierzyciel i dłużnik. Od obligacyj wypuszczonych w Polsce przez instytucje kredytowe uiszcza opłatę instytucja emitująca.

13) weksli¹³⁾, 14) przekazów, czeków i zleceń wypłaty¹⁴⁾, 15) pism dotyczących się umów majątkowych małżeńskich¹⁵⁾, 16) pism stwierdzających dział majątku wspólnego¹⁶⁾, 17) pism stwierdzających ugodę (układ pojednawczy)¹⁷⁾, 18) pism stwierdzających umowy przygotowawcze oraz punktacji¹⁸⁾, 19) pokwitowań¹⁹⁾, 20) pism nie wymienionych w rozdz. poprzednich²⁰⁾.

¹³⁾ Opłata wynosi 20 gr przy sumie wekslowej do 50 zł, natomiast 30 gr. od każdych 100 zł względnie 3 zł od każdych 1000 zł przy sumie wekslowej do 1000 zł. Opłatę od weksłu zagranicznego, płatnego w Polsce lub w walucie polskiej, należy uiścić przed dokonaniem jakiegokolwiek czynności, związanej z danym wekslem, a najpóźniej w ciągu tygodnia od dnia wprowadzenia go do Polski lub otrzymania w Polsce.

¹⁴⁾ Opłata wynosi 0,3‰. Wolne są m. i. przekazy zawierające zlecenie wypłaty z rach. bieżącego, przekazy płatne w ciągu tygodnia, przekazy pocztowe, telegraficzne oraz Banku Polskiego.

¹⁵⁾ Opłata wynosi 10 zł, względnie 1%, o ile wartość majątku netto przewyższa 10 000 zł.

¹⁶⁾ Opłata wynosi 4‰ od nadwyżki (części fizycznej ponad idealną) w wartości rzeczy nieruchomości, a 1‰ od nadwyżki w wartości przedmiotów innego rodzaju. Nieruchomość znajdująca się zagranicą, nie wchodzi w rachubę. Dział wspólności, wynikłej wyłącznie z dziedziczenia, zapisu lub darowizny, nie podlega opłacie.

¹⁷⁾ Wysokość opłaty odpowiada przeważnie opłatom od równorzędnych lub pozostających z ugodą w związku czynności prawnych.

¹⁸⁾ Opłata wynosi 0,2%, ewent. mniej, od sumy, która ma być podstawą wymiaru opłaty od umowy ostatecznej. Umowa w przedmiocie otwarcia kredytu podlega opłacie 0,1%, a o ile chodzi o kredyt wekslowy — 3 zł. Wolne od opłaty jest przyrzeczenie udzielenia pożyczki w określonej sumie. Za pismo stwierdzające umowę przygotowawczą uważa się również pokwitowania z otrzymania zadatku. Punktacje podlegają opłacie za tego rodzaju umowy, jakie stwierdzają.

¹⁹⁾ Opłata wynosi 20 gr. Przewidziane są liczne zwolnienia, mianowicie o ile pokwitowania dotyczą spraw lub instytucji o charakterze publicznym. Wolne są od opłaty w szczególności pokwitowania: z odbioru przedmiotów wartości do 50 zł, z tytułu zwrotu pieniędzy złożonych na oprocentowanie w banku — do 100 zł, umieszczone na rachunkach, stwierdzające odbiór poborów służbowych. Do uiszczenia opłaty obowiązana jest osoba wydająca pokwitowanie, przy pokwitowaniach wystawionych zagranicą — odbiorca.

²⁰⁾ Opłacie podlegają pisma sporządzone lub uwierzytelnione sądownie lub notarialnie, albo zgłoszone do rejestracji na obszarze prawa cywilno-rosyjskiego. Opłata wynosi 3 zł, a o ile wartość przedmiotu jest określona (do 1000 zł wzgl. do 100 zł), to opłata wynosi 1 zł, albo nie jest pobierana wcale.

Ustawa o opłatach stemplowych weszła w życie z dn. 1. 1. 1927, uchylając równocześnie przeszło 27 ustaw, rozporządzeń, dekretów i innych przepisów prawnych austriackich, rosyjskich, pruskich, niemieckich i polskich. Przepisy wykonawcze do ustawy ogłoszone zostały RMS. z dn. 20. 11. 1926 (Dz. U. 123/713)²¹⁾.

W zakresie podatku przemysłowego, pobieranego od obrotu, zanotować należy RMS. z dnia 22. 12. 1926 (Dz. U. 128/766) uchylające rozp. z dn. 9. 10. 1925 i ustanawiające z dn. 1. 1. 1927 stopę podatku w wysokości 1% od obrotów osiągniętych przy sprzedaży wszelkiego rodzaju towarów przez: samoistne przedsiębiorstwa handlowe ze sprzedaży hurtowej, przez przedsiębiorstwa skupu zawodowego oraz przez samoistne przedsiębiorstwa wykonywania dostaw.

Przepisy prawne wydane w okresie sprawozdawczym w zakresie podatków bezpośrednich są nieliczne. RPR. z dnia 24. 1. 1927 (Dz. U. 7/40) ustanawia dla podatku gruntowego terminy płatności od 15. 2. do 15. 3. oraz od 15. 10. do 15. 11. RMS. z dn. 19. 2. 1927 (Dz. U. 16/123) przesunęło termin do składania przez osoby fizyczne i spadki wakujące zeznań o dochodzie dla wymiaru podatku dochodowego na dzień 1. 4. 1927²²⁾. RMS. z dnia 6. 8. 1926 (Dz. U. 94/554) zawiera instrukcje o wymiarze i poborze podatku wojskowego (zwyżka i zniżka przewidziane przy podatku od dochodów fundowanych nie są uwzględnione przy wymiarze dodatkowego podatku wojskowego, termin płatności podatku ustalony na 1. 11.) *). RMS. z dn. 31. 7. i 9. 9. 1926 (Dz. U. 82/451 i 95/557) ustalają kurs listów zastawnych, emitowanych przez towarzystwa kredytowe ziemskie w Warszawie, Lwowie i Wilnie, przyjmowanych na poczet podatku majątkowego na 680 względnie 725 zł. za 100 dolarów

*) Sprostowanie! W nr. 3 „Ruchu” r. ub. na str. 660 w 5-tej linii od góry winno być: „przy dochodach niefundowanych skala podatku wzrasta”.

²¹⁾ W sprawie opłat od weksli zob. pozatem Dz. U. p. 745 r. z., 16, 84 i 113 r. b., w sprawie naruszeń przepisów o opłatach stemplowych Dz. U. p. 756, w sprawie 10% dodatku do opłat stemplowych Dz. U. p. 780; omyłki w tekście ustawy prosiuje Dz. U. p. 15 r. b. Porówn. także w sprawie opłat od spółek i podatku giełdowego Dz. U. p. 574.

²²⁾ Ze względu na podatek od nieruchomości zob. także Dz. U. p. 185 i 757.

nominalnej wartości. Listy zastawne Państwowego Banku Rolnego przyjmowane są na skutek RMS. z dnia 9. 9. 1926 (Dz. U. 95/558) po kursie 140%²³⁾ 24).

IV.

Kredyt publiczny.

W dziedzinie długów wewnętrznych wydano w okresie sprawozdawczym szereg ważnych rozporządzeń. Wymienić należy przedewszystkiem RPR. z dn. 17. 9. 26 (Dz. U. 96/560) dotyczące przerachowania i konwersji zobowiązań Skarbu Państwa z tytułu pożyczek państwowych z lat 1918—1920. Rozporządzenie uzupełnia przepisy ustawy z dn. 20. 7. 25. Na szczególną uwagę zasługuje postanowienie że w razie udowodnionej wpłaty na wymienione pożyczki złotem lub pełnowartościowymi walutami obliczona według równi monetarnej lub kursu giełdowego kwota wypłaconą będzie w obligacjach serji II 5% pożyczki konwersyjnej, opiewającej na złote w złocie. Do konwersji dopuszczone są również te obligacje wymienionych pożyczek, które były wypłacone na 8/o pożyczkę złotą z r. 1922, co winno być udowodnionem²⁵⁾. — W sprawie 5% pożyczki konwersyjnej ogłoszone zostało ważne RPR. z dnia 17. 9. 1926 (Dz. U. 96/561). Rozporządzenie ustaliło wysokość emisji na 150 milj. zł. Umorzenie pożyczki nastąpić ma do dnia 2. 1. 1945 drogą przedterminowego wykupu lub drogą losowania dnia 2. 1. i 1. 7. każdego roku. W dniu 2. 1. 1927 miały być zamortyzowane cztery pierwsze raty półroczne stosownie do załączonego do rozpo-

²³⁾ Poprzednio po kursie 140 i 130%; zob. Dz. U. p. 311 i 452.

²⁴⁾ Na zasadzie ustawy z dnia 25. 3. 1926 (Dz. U. 36/212) uiszczone być mogły do końca r. z. podatki bezpośrednie oraz podatek spadkowy w naturze zbożem i węglem. Zob. przepisy wykonawcze Dz. U. p. 505 i 720. — Ponadto z zakresu administracji skarbowej porównaj jeszcze Dz. U. p. 228, 309, 310, 572, 664, 686, 768 i 39 r. b.; w sprawie utworzenia Rady Finansowej przy Ministrze Skarbu zob. RPR. z dnia 10. 12. 1926 (Dz. U. 121/695). — Przepisy karne zostały skodyfikowane w „ustawie karnej skarbowej” z dnia 2. 8. 1926 (Dz. U. 105/609); przepisy wykonawcze podaje RMS. i Sp. z dnia 15. 11. 1926 (Dz. U. 120/693); zob. także Dz. U. p. 708 z. r. i 215 r. b.

²⁵⁾ Przepisy wykonawcze zob. Dz. U. p. 707.

rządzenia szczegółowego planu umorzenia²⁶). Celem wymiany obligacji kolejowych zabezpieczonych na kolejach państwowych w b. dzielnicy austriackiej lub pozostałych z wykupna tych kolei zarządziło RMS., SZ., Sp. i K. z dn. 18. 8. 26 (Dz. U. 89/509) emisję 5% konwersyjnej pożyczki kolejowej do wysokości 50 milj. zł. Pożyczka zabezpieczoną jest na kolejach państwowych 3 dyrekcji małopolskich. Obligacje będą umorzone drogą losowania w terminach półrocznych według załączonego do rozporządzenia planu amortyzacyjnego w ciągu lat 40. Pierwsza rata w sumie 1 451 000 zł płatną będzie dn. 1. 7. 27, dalsze utrzymane będą nieważniej na tejsamej wysokości aż do spłaty ostatniej raty w dn. 2. 1. 1967. — Wspomnieć należy także o RPR z dn. 4. 3. 27 (Dz. U. 20/150) upoważniającem Min. Skarbu do zaciągnięcia pożyczki w obligacjach komunalnych Banku Gospodarstwa Krajowego do 60 milj. zł. w złocie celem podwyższenia kapitału zakładowego tego banku. — Na mocy RMS. z dn. 19. 5., 14. 7., 11. 10. 26 i 8. 1. 27 (Dz. U. 51/303, 70/408, 106/615 i 3/17) wypuszczono serje XI, XII, XIII i XIV 8% biletów skarbowych płatne dn. 20. 11., 15. 10. 26, 15. 1. i 15. 4. 27. Pierwsza z wymienionych emisji wypuszczoną została w sumie 30 milj. zł. i na okres 6 miesięcy, następne w sumie po 25 milj. zł i na okresy 3 miesięcy. — RPR. z d. 22. 10. 26 (Dz. U. 105/610) przewidzianą została, przy równoczesnem uchyleniu ustawy z dn. 28. 11. 25, zamiana biletów zdawkowych emitowanych do sumy 320 milj. zł na bilety państwowe wypuszczone w odcinkach po 5 i 25 zł. Bilety państwowe są prawnym środkiem płatniczym i mają moc umarzania zobowiązań do 1000 zł. Obieg pieniędzy metalowych z wyjątkiem złotych nie ma przekraczać 12 zł na każdego mieszkańca Rzeczypospolitej. W zastępstwie pieniędzy metalowych, z wyjątkiem złotych, dopuszczalny jest obieg biletów państwowych w granicach wskazanej normy 12 zł na każdego mieszkańca. Ogólna suma pieniędzy metalowych, z wyjątkiem złotych, oraz biletów państwowych nie może przekraczać sumy 460 milj. zł. Suma ta od dn. 1. 7. 27 począwszy będzie co pół roku zmniejszaną o sumę

²⁶) Obligacje 5% pożyczki konwersyjnej przeznaczone są m. in. także na pokrycie wkładek oszczędnościowych w PKO. przerachowanych na zasadzie ustawy z dn. 18. 7. 25. W sprawie wymiany pożyczek zaciągniętych przez b. kraj Galicję na 5% pożyczkę konwersyjną zob. Dz. U. p. 508. W sprawie wypuszczenia nowych odcinków 5% pożyczki konwersyjnej zob. Dz. U. p. 575-

przynajmniej 5 500 000 zł z tym, aby w dn. 1. 7. 37 łączna kwota biletów państwowych i pieniędzy metalowych, z wyjątkiem złotych, nie przekraczała normy 12 zł na każdego mieszkańca. Bilety państwowe zabezpieczone będą wpływami w wys. 12 600 000 zł uzyskanymi do 1. 7. 1947 z akcyzy cukrowej oraz zapasem monet srebrnych (3 milj. zł) i niklowych (40 milj. zł) zdeponowanych w Banku Polskim. Wpływy z akcyzy cukrowej wpłacane do Banku Polskiego na specjalny rachunek amortyzacji biletów państwowych zużyte będą na wycofanie biletów państwowych oraz na zakup srebra. Komisja Kontroli Długów Państwa ma czuwać nad prawidłowym wykonaniem powyższych przepisów.—Wymienić należy jeszcze ustawę z d. 2. 8. 26 (Dz. U. 85/477) upoważniającą Ministra Skarbu do zaciągnięcia u Spółki akcyjnej dla eksploatacji państwowego monopolu zapałczanego pożyczki w wys. 6 milj. dolarów. Pożyczka oprocentowaną jest w wys. 7% i ma być umorzona w 20 latach. Ministrowi Skarbu przysługuje prawo przedterminowego skupu pożyczki.

Z zakresu długów zagranicznych wymienić wypada ogłoszony w Dz. U. z dn. 23. 10. 26 (104/605) ważny układ w sprawie konsolidacji długu polskiego względem Stanów Zjednoczonych Am. Półn. podpisany w Waszyngtonie dnia 14. 11. 24. Kapitał zobowiązań podlegający skonsolidowaniu stwierdzony został w sumie \$ 159.666.972,39, odsetki nagromadzone i niezapłacone przypadające dn. 15. 12. 22 według stawki $4\frac{1}{2}$ % rocznie w sumie \$ 18.898.053,60. Po zapłaceniu dn. 14. 11. 24 gotówką \$ 5.025,99 całe zobowiązanie mające być skonsolidowane przez obligacje wynosiło \$ 178.560.000,00. Wydane na tę sumę przez Polskę obligacje płatne być mają każdego 15. 12. następnych lat przez 62 lata aż do zupełnej spłaty długu. Rata przypadająca na r. 1923 wynosi \$ 560.000, za rok 1927: \$ 1.000.000, za rok 1984: \$ 9.000.000. Rząd polski zastrzegł sobie, że może według swego uznania po notyfikacji skuteczniejszej wobec Stan. Zjedn. nie mniej niż 90 dni zgóry odłożyć wypłaty, z wyjątkiem przypadających do dn. 15. 12. 1929 włącznie, do każdego następnego 15. 6. lub 15. 12. nie dalszych niż dwa lata od daty płatności. W danym razie jednak każda następna rata nie może być odłożona do terminu odległego o więcej jak rok od daty swej płatności, o ile poprzednia rata nie będzie rzeczywiście skuteczną. Natomiast spłata w drugim następnym roku nie może być wogóle odłożona, dopóki poprzednie dwie raty nie będą rzeczywiście skuteczne. Oprocentowanie wynosi do 1932 r. 3%, później $3\frac{1}{2}$ %.

Kapitał i odsetki obligacji płatne są w monetach złotych Stanów Zjednoczonych według obecnych norm wartości, ewent. w obligacjach Stanów Zjednoczonych wypuszczonych po dn. 6. 4. 1917 i wolne są od podatków obecnych i przyszłych nałożonych przez Polskę lub jakiegokolwiek bądź władze podatkowe w granicach Rzeczypospolitej Polskiej. Tekst obligacji podany jest w załączniku do układu. Prezydent Rzeczypospolitej dokonał, na zasadzie ustawy z dn. 4. 2. 25, w dn. 28. 6. 25 ratyfikacji układu, który od tej daty uzyskał moc obowiązującą (O. rz. z dn. 5. 10. 26 Dz. U. 104/606).

W zakresie gwarancji państwowych ważnym jest RPR. z dn. 17. 9. 26 (Dz. U. 97/565) dotyczące zobowiązań Banku Gospodarstwa Krajowego. Rozporządzenie podwyższa gwarancję państwową za dopełnienie zobowiązań z tytułu wydania obligacji komunalnych przez Bank Gosp. Kraj. do kwoty 500 milj. zł w złocie, udziela gwarancji za obligacje bankowe Banku Gosp. Kraj. na 100 milj. zł w złocie (uchylając równocześnie § 2. RPR. z 30. 12. 24), wreszcie podwyższa gwarancję za wkłady oszczędnościowe Banku Gosp. Kraj. do 20 milj. zł w złocie. W sprawie zmiany niektórych postanowień dotyczących gwarancji skarbowej przyznanej obligacjom Towarzystwa Kredytowego Przemysłu Polskiego wydane zostało RPR. z dn. 17. 9. 26 (Dz. U. 96/562). Rejestracji gwarantowanych przez państwo obligacji kolei prywatnych w b. dzielnicy austriackiej dotyczy RMS. z dn. 18. 6. 26 (Dz. U. 61/369).

Dr. R. Knapowski (Poznań).

2. Prawo karne i proces karny.

Niniejszy referat obejmuje okres czasu od 1. września 1926 do 27. kwietnia 1927 włącznie. Uwzględnia treść Dz. Ust. od Nr. 92/26 do 39/27 włącznie. Nawiązuje do referatu, umieszczonego w zeszyte czwartym „Ruchu” z r. 1926 (str. 866—875), który obejmował okres czasu, bezpośrednio poprzedzający.

Zmiany prawodawstwa w okresie obecnie omawianym dotyczą następujących punktów:

1. Zwolnienie przedterminowe osób, odbywających karę pozbawienia wolności.

A. Rozp. Prezydenta Rzpl. z 19. 1. 1927. Dz. Ust. Nr. 5, poz. 25.

B. Rozp. Ministra Sprawiedliwości z 29. 1. 1927. Dz. Ust. Nr. 7, poz. 53.

Niniejsze przepisy dotyczą całego obszaru Rzplitej i uchylają przepisy dzielnicowe w tym przedmiocie, w szczególności uchylają postanowienia art. 24—27 przepisów przechodnich do K. K. z r. 1903 z 7/8. 1917. (Dz. Urzęd. Depart. Sprawiedliwości Nr. 1, poz. 6), §§ 23—26 K. K. z r. 1871 oraz art. 4 ustawy z 16/3. 1920 (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 158) w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustaw karnych, obowiązujących w b. zaborze austriackim.

Oba rozporządzenia (Prezydenta Rzplitej i Ministra Sprawiedliwości) weszły w życie z dniem 1. lutego 1927.

AA. Uprawniona władza. Przedterminowe zwolnienie zarządza Minister Sprawiedliwości, który może swe uprawnienie przekazywać w całości lub w części prokuratorom. Decyzja nie ulega zaskarżeniu. W razie odmowy zwolnienia skazany może zgłosić ponowną prośbę dopiero po upływie sześciu miesięcy od daty zgłoszenia poprzedniej prośby.

Podział uprawnienia między Ministra Sprawiedliwości i prokuratorów określa (wyżej podane) rozp. Ministra Sprawiedliwości.

Według tego rozporz. Minister decyduje o przedterminowym zwolnieniu osób, odbywających następujące kary:

1. bezterminowego (dożywotniego) pozbawienia wolności lub terminowego w wymiarze ponad lat sześć.

2. terminowego pozbawienia wolności, wyznaczonego wskutek aktów łaski w miejsce kary śmierci lub bezterminowego (dożywotniego) pozbawienia wolności.

3. terminowego pozbawienia wolności w wymiarze poniżej lat sześciu, wyznaczonego wskutek aktów łaski w miejsce terminowego pozbawienia wolności ponad lat sześć.

4. pozbawienia wolności za przestępstwa, wyliczone wyczerpująco w niniejszym rozp. Ministra Sprawiedliwości, osobno dla każdej dzielnicy.

Nadto Minister decyduje o przedterminowym zwolnieniu, jeżeli zastrzegł sobie to w poszczególnej sprawie.

Poza wypadkami, powyżej przedstawionymi, decydują prokuratorzy przy sądach apelacyjnych, nad-

to mogą oni odmówić zwolnienia we wypadkach, zastrzeżonych Ministrowi, jeżeli Minister upoważni ich do tego w poszczególnej sprawie.

BB. Wymogi zwolnienia. Skazanych na karę pozbawienia wolności można zwolnić przedterminowo, jeżeli odbyli już dwie trzecie, najmniej jednak sześć miesięcy wymierzonej kary i przez ten czas prowadzili się dobrze. Skazanych na karę bezterminowego (dożywotnego) pozbawienia wolności można zwolnić przedterminowo, jeżeli odbyli co najmniej piętnaście lat. Również można zwolnić przedterminowo takich skazanych, którym karę śmierci zamieniono aktem łaski na karę pozbawienia wolności. Do kary wymierzonej i do kary odbytej nie wlicza się zaliczonego na poczet kary aresztu zapobiegawczego (art. 54 K. K. z r. 1903 — §§ 55 lit. a oraz 266 lit. a ustawy karnej z r. 1852 — § 60 K. K. z r. 1871), ani darowanej części kary. Władza decydująca o zwolnieniu może nakazać zwolnionemu, aby zawiadamiał natychmiast o każdej zmianie swego miejsca pobytu.

CC. Skutki zwolnienia przedterminowego. Karę uważa się za odbytą, skoro od chwili wypuszczenia skazanego na wolność, upłynął termin tak długi, jak część kary, której skazany nie odbył, lecz conajmniej roczny, a przy bezterminowym pozbawieniu wolności dziesięcioletni — iw tym okresie zwolnienia nie odwołano.

DD. Cofnięcie zwolnienia przedterminowego. Do decyzji o cofnięciu zwolnienia właściwa jest ta władza, która zarządziła zwolnienie. Zwolnienie można cofnąć, jeżeli zwolniony źle się prowadzi, lub nie wykonuje nałożonego nań obowiązku zawiadamiania natychmiast o każdej zmianie miejsca pobytu. W razie cofnięcia zwolnienia nie zalicza się na poczet kary czasu, przebytego na wolności. Władza policyjna może zarządzić tymczasowe przytrzymanie przedterminowo zwolnionego z poważnych względów bezpieczeństwa publicznego, winna jednak zażądać natychmiast decyzji co do cofnięcia zwolnienia.

Rozp. Ministra Sprawiedliwości zawiera ponadto przepisy instrukcyjne dla władz prokuratorskich i więziennych.

2. Zmiana przepisu o zaliczalności uprzedniego zaaresztowania na poczet kary w b. zaborze rosyjskim.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 17. 9. 1926. Dz. Ust. Nr. 97, poz. 566.

Zmiana dotyczy art. 54 K. K., któremu nadano obecnie układ następujący:

„Sąd wyrokujący może zaliczyć uprzednie zaaresztowanie całkowicie lub częściowo na poczet kary pozbawienia wolności i kary grzywny”.

Rozp. weszło w życie z dniem 28. 9. 1926.

Zmiana polega na tem, że obecnie rozszerzono uprawnienie sądu na wszystkie kary pozbawienia wolności oraz na karę grzywny. Co do grzywny, sąd mógł dojść do tego samego rezultatu, jeżeli przyjął na podstawie art. 53 areszt śledczy za okoliczność łagodzącą i wymierzył grzywnę według swego uznania w granicach ustawy. (P. komentarz Prof. Makowskiego. Tom I. str. 199).

3. Zwalczenie pornografii.

Ust. z 31. 7. 1926. Dz. Ust. Nr. 93, poz. 537.

Dotyczy ratyfikacji międzynarodowej konwencji o zwalczaniu obiegu i handlu publikacjami pornograficznymi oraz ratyfikacji dołączonego do konwencji aktu końcowego, podpisanych w Genewie dnia 12. 9. 1923.

4. Kary za rozpowszechnianie nieprawdziwych wiadomości oraz kary za zniewagę władz i ich przedstawicieli.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 4. 11. 1926. Dz. Ust. Nr. 110, poz. 640.

Jest to t. zw. w publicystyce dekret prasowy.

Sprostowanie mieści się w Nrze 114/26 w ustępie końcowym.

Niniejsze rozporządzenie uchylono ustawą z 15. 12. 1926. Dz. Ust. Nr. 128, poz. 755.

Uchylenie weszło w życie z dniem 1. stycznia 1927.

5. Zmiany w przepisach karnych, dotyczących samowolnego korzystania z cudzego mienia na obszarze b. zaboru rosyjsk.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 28. 1. 1927. Dz. Ust. Nr. 9, poz. 70. Weszło w życie z dniem 15. 2. 1927.

Dotyczy art. 624—626 K. K., obowiązującego w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie. (Są to przepisy o kradzieży leśnej).

Zmiany przepisów obecnie obowiązujących polegają na tem, że:

A. podwyższono sankcje karne.

B. Dodano następujący ustęp jako część trzecią art. 624 - „Karę przewidzianą za popełnienie tego czynu po raz trzeci należy wymierzyć winnemu popełnienia tegoż po raz pierwszy lub po raz drugi, jeżeli winny działał w porozumieniu z osobami, należącymi do zarządu lub nadzoru lasu, gaju lub rewiru”.

C. w art. 626 nadano przestępstwu charakter przestępstwa kwalifikowanego także wówczas, jeżeli winowajca działał w porozumieniu z osobami, należącymi do zarządu lub nadzoru lasu, gaju lub rewiru lub o takim porozumieniu wiedział.

Uchylono § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 13. 4. 1921 (Dz. Ust. Nr. 37, poz. 223) na całym obszarze mocy obowiązującej niniejszego przepisu, nie wyłączając terytorjum określonego w § 1 rozp. Rady Ministrów z 21. 8. 1922 (Dz. Ust. Nr. 71, poz. 644). W miejsce uchylonego przepisu należy stosować postanowienia niniejszego rozp. i ogólne przepisy ustawy postępow. karnego.

Dla wyjaśnienia powyższego ustępu zauważam, co następuje :

Rozp. Rady Ministrów z 13. 4. 1921 (Dz. Ust. Nr. 37, poz. 223) dotyczy terytorjum przynależnego do Polski na mocy traktatu ryskiego; w § 4 tego rozporządzenia stworzono sankcje karne za przestępstwa z art. 624—626 K. K., odmienne od sankcyj z K. K. Natomiast rozp. Rady Ministrów z 21. 8. 1922 (Dz. Ust. Nr. 71, poz. 644) dotyczy Ziemi Wileńskiej. Uchylenie powyższych przepisów oznacza, że zmiany postanowień o kradzieży leśnej dotyczą całego b. zaboru rosyjskiego.

6. Zawieszenie wykonania kar za przestępstwa leśne w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie.

Rozp. Prezydenta Rzplitej z 30. 11. 1926. Dz. Ust. Nr. 118, poz. 683.

Weszło w życie z dniem 1. grudnia 1926.

Wykonanie kar pozbawienia wolności, grzywien i nawiązek, które wstrzymano w myśl art. 1, 2 lub 3 ustawy z 18. 12. 1925 (Dz. Ust. Nr. 7/26, poz. 40)¹⁾ zawieszają się z mocy samego prawa w stosunku do wszystkich skazanych, którym karę wstrzymano, na przeciąg jednego roku od dnia 1. grudnia 1926. Jeżeli jednak skazany popełni w ciągu powyższego okresu jednorocznego przestępstwo z art. 1 ustawy z 18.

¹⁾ Treść tej ustawy podałem w „Ruchu” 1926, zeszyt 4, str. 869—870.

12. 1925¹⁾), zawieszenie wykonania kary będzie uchylone z chwilą uprawomocnienia się wyroku, skazującego za to nowe przestępstwo. Kara, której wykonanie zawieszono, będzie uważana za umorzoną, jeżeli z mocy powyższego przepisu nie zarządzono jej wykonania w ciągu trzech miesięcy po upływie okresu jednorocznego. Przepisy niniejszego rozporządzenia należy stosować również w wypadkach skazania po 1. 12. 1926 za przestępstwo z art. 1 ustawy z 18. 12. 1925, a popełnione przed 22. 1. 1926²⁾). Okres jednoroczny liczyć należy w tym wypadku od dnia uprawomocnienia się wyroku.

7. Lichwa pieniężna.

A. Rozp. Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z 7. 9. 1926. Dz. Ust. Nr. 95, poz. 556.

B. Rozp. tych samych Ministrów z 16. 12. 1926. Dz. Ust. Nr. 127, poz. 746.

C. Rozp. tych samych Ministrów z 28. 2. 1927, Dz. Ust. Nr. 22, poz. 173.

Pierwsze z powyższych rozporządzeń postanowiło, że przedsiębiorstwa trudniące się czynnościami bankowymi, obowiązane są przedstawić właściwym izmom skarbowym najpóźniej do dnia 5. każdego miesiąca wykazy:

- a) najwyższych wymawianych i pobieranych procentów i prowizyj:
 1. przy dyskoncie weksli,
 2. na rachunkach debetowych otwartego kredytu,
 3. od pożyczek terminowych,
 4. od pożyczek na zastaw papierów wartościowych i towarów,
 5. od pożyczek na zastaw ruchomości z wyjątkiem papierów wartościowych i towarów, przyczem należy podać osobno wysokość wynagrodzenia pobieranego za ubezpieczenie ruchomości, ich przechowanie i szacowanie,
 6. od gwarancyj, udzielanych z tytułu eksportu,
 7. od gwarancyj, udzielanych w formie indosu na wekslu i innych;

¹⁾ Są to przestępstwa z art. 624 cz. 1, a z tego artykułu cz. 2, o ile okolicznością obciążającą jest tylko popełnienie w lesie, gaju lub rewirze, otoczonym rowem, dalej z art. 625, punkt 3, 4 i 5, z art. 626 cz. 1 i z art. 630, a także art. 633 cz. 1 i 4 kodeksu karnego z r. 1903.

²⁾ Jest to dzień wejścia w życie ustawy z 18. 12. 1925.

b) najwyższych opłat, pobieranych jednorazowo przy czynnościach:

1. inkasa,
2. zleceń giełdowych,
3. wystawianych zaświadczeń walutowych,
4. wydania akredytywy.

Równocześnie rozp. określiło najwyższą dopuszczalną wysokość korzyści majątkowych, osiągniętych przy czynnościach kredytowych, wyszczególnianych w powyższych wykazach. Przekroczenie tej wysokości ulega karze z § 6 rozp. Prezydenta Rzplitej o lichwie pieniężnej z 29. 6. 1924 (Dz. Ust. Nr. 56, poz. 574), to jest karze aresztu do czterech tygodni i grzywnie do pięciu tysięcy złotych lub jednej z tych kar. Właściwe do orzekania są sądy powiatowe (pokoju).

Najwyższa dopuszczalna wysokość korzyści majątkowych uległa następnie dwukrotnej zmianie, mianowicie w drugim i trzecim rozporządzeniu, które podano w nagłówku. Ponieważ trzecim rozporządzeniem uchylono drugie, przeto należy przytoczyć przepisy obecnie obowiązujące według brzmienia trzeciego rozporządzenia (z 28. 2. 1927, Dz. Ust. Nr. 22, poz. 173 — obowiązujące od 11. 3. 1927).

Przepisy te są:

Korzyści majątkowe, osiągnięte przy czynnościach kredytowych, wyszczególnianych w wykazach przez przedsiębiorstwa, trudniące się czynnościami bankowymi, nie mogą przenosić 14% w stosunku rocznym¹⁾. Ten przepis nie obejmuje zwrotu kosztów porta, damna i opłat stemplowych oraz nie obejmuje prowizji obrotowej na rachunkach otwartego kredytu i bieżących, która jednak nie może przekraczać ¼% kwartalnie od większej strony obrotu po potrąceniu salda i pozycji frankowanych. Przy pożyczkach na zastaw ruchomości, z wyjątkiem papierów wartościowych i towarów, korzyści majątkowe nie mogą przekraczać 14% w stosunku rocznym tytułem procentów i prowizyj od udzielanych pożyczek oraz aż do odwołania 2% miesięcznie od sumy udzielanych pożyczek tytułem wynagrodzenia za ubezpieczenie przedmiotów zastawu, ich przechowanie i szacowanie. Umowy o pożyczki pieniężne, zawarte przed dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, w których wymówione korzyści majątkowe ponad normy, przewidziane w niniej-

¹⁾ Według pierwszego rozporządzenia 16%, według drugiego 15%.

szem rozporządzeniu, nie zostały pobrane przed tym terminem, — należy wykonać w ten sposób, że korzyści te mogą być pobrane w umówionej wysokości za czas do najbliższego terminu ich płatności. Termin ten nie może przekraczać daty 1. 4. 1927 (zamiast 1. 2. 1927 w drugim z rzędu rozporządzeniu).

Należy zauważyć, że obok powyższych przepisów obowiązuje nadal rozp. Prezydenta Rzplitej z 29. 6. 1924 (Dz. Ust. Nr. 56, poz. 574) ze zmianami, wprowadzonymi ustawą z 30. 6. 1926 (Dz. Ust. Nr. 62, poz. 372). Według tych przepisów nie wolno wymawiać sobie i pobierać w stosunkach kredytowych pieniężnych korzyści majątkowych w formie procentu lub jakiegokolwiek innej formie, przewyższających 20 % od sta rocznie w gotówce lub we wartości¹⁾. Niezastosowanie się do tego przepisu stanowi przestępstwo, które ulega karze aresztu do czterech tygodni i grzywnie do pięciu tysięcy złotych lub jednej z tych kar. Właściwe do orzekania są sądy powiatowe (pokoju).

8. Zwalczanie nieuczciwej konkurencji.

Ust. z 2. 8. 1926, Dz. Ust. Nr. 96, poz. 559.

Weszła w życie z dniem 10. 10. 1926. Z tą chwilą ustała moc niemieckiej ustawy z 7. 6. 1909 o nieuczciwej konkurencji (Dz. Ust. P. Nr. 31 z r. 1909).

Ochrony prawno-karnej dotyczą art. 6—12.

Przestępstwa należą po części do sądów okręgowych, po części zaś do sądów powiatowych (w b. zaborze rosyjskim sądów pokoju).

Przestępstwa, karanego przez sąd okręgowy, dopuszcza się:

A. Kto celem przyciągania klienteli i ułatwiania warunków konkurencji podaje do wiadomości powszechnej lub większego koła osób z świadomością niezgodne z prawdą, a zdolne do wprowadzenia w błąd fakty, dotyczące stosunków handlowych swego albo cudzego przedsiębiorstwa, jako to: jakości, właściwości, wartości, pochodzenia, przeznaczenia wytworów, towarów lub świadczeń, sposobu sprowadzania wytworów i towarów, warunków i sposobów produkcji, oznaczania cen żądanych, wyjątkowych sposobności nabycia (np. pozornej wyprzedaży, rzekomego pochodzenia towarów z masy

¹⁾ Według ustawy z 30. 6. 1926, Dz. Ust. Nr. 62, poz. 372. Poprzednio 24%. o

konkursowej itp.), odznaczeń, przysługujących przedsiębiorstwu, przedsiębiorcy, lub jego organom, praw połączonych z przedsiębiorstwem itp.¹⁾).

Kara: grzywna do sześciu tysięcy zł lub areszt do trzech tygodni albo obie kary łącznie. W razie szczególnie obciążających okoliczności można podwyższyć grzywnę do dwunastu tysięcy złotych, a areszt do sześciu tygodni.

Przestępstwo zachodzi także wtedy, gdy świadome wprowadzanie w błąd publiczności lub odbiorców odbywa się przez znaki lub oznaczenia obrazowe, plastyczne, liczbowe, słowne lub barwne, umieszczone na towarach, na lokalu albo w lokalu przedsiębiorstwa albo na ruchomościach, służących do prowadzenia przedsiębiorstwa.

Sąd może wydać z urzędu lub na wniosek oskarżyciela publicznego zarządzenia na koszt skazanego celem wyprowadzenia publiczności i odbiorców z błędu. Takimi zarządzeniami mogą być zwłaszcza ogłoszenia w dziennikach lub na lokalach przedsiębiorstwa, wyjaśniające prawdziwy stan rzeczy, ogłoszenie wyroku, zniszczenie oznaczeń, ogłoszeń i innych środków, wprowadzających w błąd i t. p.

B. Kto o przedsiębiorstwie lub przedsiębiorcy podaje świadomie nieprawdziwe wiadomości, które mogą podziałać odstrasżająco na odbiorców lub podkopać kredyt przedsiębiorcy.

K a r a : grzywna do dwunastu tysięcy złotych lub areszt do sześciu tygodni albo obie kary łącznie.

Postępowanie karne wdraża się jedynie na wniosek pokrzywdzonego. Jeżeli przestępstwo zwraca się ogólnie przeciw przedsiębiorstwom z pewnych okręgów lub należącym do pewnego związku, natenczas wniosek o wdrożenie postępowania karnego postawić mogą osoby uprawnione do powództwa cywilnego (wyliczone w art. 4. liczba 1. ustawy, w szczególności: każdy przedsiębiorca, produkujący tego samego rodzaju wytwory w danym okręgu geograficznym, wspólne przedstawicielstwa wymienionych powyżej przedsiębiorców, tudzież każdy przedsiębiorca, zajmujący się sprzedażą wymienionych wytworów).

Sąd może wydać na wniosek pokrzywdzonego, a na koszt skazanego odpowiednie zarządzenia celem wyprowadzenia publiczności i odbiorców z błędu. Takimi zarządzeniami mogą

¹⁾ Wyliczenie ustawy jest przykładowe, a nie wyczerpujące.

być zwłaszcza ogłoszenia w dziennikach, wyjaśniające prawdziwy stan rzeczy, ogłoszenie wyroku i t. p.

C. Kto dowiedziawszy się w sposób niezgodny z prawem lub dobrymi obyczajami o tajemnicach przedsiębiorstwa technicznych lub handlowych, z tajemnic tych w celach konkurencyjnych korzysta lub ich innym udziela.

K a r a . jak wyżej pod lit. B.

Tej samej karze ulega pracownik przedsiębiorstwa, gdy tajemnice techniczne lub handlowe, jakie powierzono mu z uwagi na stosunek służbowy, lub jakie poznał w wykonywaniu stosunku służbowego, podaje do wiadomości innych osób w celach konkurencyjnych lub celem wyrządzenia szkody przedsiębiorcy, a to w czasie trwania stosunku służbowego lub do dwóch lat po rozwiązaniu tegoż.

Tej samej karze ulega także ten, kto kierowników lub pełnomocników przedsiębiorstwa przez ofiarowanie, przyrzeczenie lub zapewnienie im lub osobom przez nich wskazanym, korzyści materialnych lub innych skłoni do zawarcia umów kupna-sprzedaży lub dostarczeń na warunkach korzystniejszych od zwykle praktykowanych. Tej samej karze ulegną kierownicy lub pełnomocnicy przedsiębiorstwa za wymawianie lub uzyskiwanie dla siebie lub osób trzecich korzyści, o których mowa, wzamian za korzystniejsze warunki zawieranych umów kupna-sprzedaży czy dostarczeń.

Postępowanie karne wdraża się jedynie na wniosek pokrzywdzonego. Jeżeli chodzi o wspólne tajemnice przedsiębiorstw z pewnych okręgów lub należących do pewnego związku, wniosek o wdrożenie postępowania karnego postawić mogą w wypadkach korzystania z tajemnic przedsiębiorstwa lub udzielania ich innym te osoby, które są uprawnione do powództwa cywilnego (wyżej pod lit. B), zaś w wypadkach wydawania tajemnic przedsiębiorstwa przez pracownika — ten przedsiębiorca, z którym pracownik jest lub był związany stosunkiem służbowym.

Wszystkie, dotychczas omówione przestępstwa, należą do sądów okręgowych. Natomiast do sądów powiatowych (w b. zaborze rosyjskim do sądów pokoju) mają należeć według art. 8 ustawy pewne umowy, przez które przedsiębiorca w sposób, niezgodny z zasadami uczciwej konkurencji, stara się ułatwić sobie warunki zbytu. Takich umów może zakazać Rada Ministrów na wniosek Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia, umieszczonego w Dz. Ust. z powołaniem

się na niniejszy artykuł. W szczególności może ulec zakazowi umowa, przez którą ktoś za cenę bezwarunkowo należną zobowiązuje się do dostarczenia towaru lub spełnienia świadczeń pod warunkiem, że strona druga pozyska dla niego do pewnego czasu pod temi samemi warunkami pewną liczbę odbiorców (umowa lawinowa).

Winny skłonięcia do zawarcia umów zakazanych ulega karze grzywny do dwóch tysięcy złotych lub aresztu do dni dziesięciu albo obu karom łącznie, a umowy wbrew takim zakazom zawarte, mogą być unieważnione na żądanie pokrzywdzonego.

W wszystkich wypadkach skazania karnego można zasądzić od skazanych na rzecz pokrzywdzonych roszczenia, wymienione w ustępie 2. art. 1. ustawy.

Roszczenia te są:

Przedsiębiorca, którego prawo naruszono, żądać może zaniechania czynów i usunięcia przyczyn, mogących wywołać pomyłki u odbiorców. Jeżeli przedsiębiorca doznał już ubytku w swej klienteli, krzywdziciel winien wydać niesłuszne, kosztem jego osiągnięte z bogacenie z trzech lat ostatnich, licząc wstecz od dnia, w którym skarga wpłynęła do sądu. Jeżeli wprowadzenie w błąd klienteli wywołane było złym zamiarem lub oczywiście niedbalstwem krzywdziciela, winien tenże wynagrodzić wszelką szkodę pokrzywdzonemu i dać mu zadośćuczynienie za wyrządzone krzywdy osobistej natury przez ogłoszenie wyroku, w razie istnienia złego zamiaru przez zapłatę p o k u t n e g o, o ile zadośćuczynienie nie zostaje osiągnięte przez skazanie karne. Zamiast wymienionych świadczeń majątkowych pokrzywdzony może żądać ryczałtowej sumy pieniężnej, ale nie ponad dziesięć tysięcy złotych.

W wypadkach omówionych powyżej pod lit. B. i C. można dochodzić powyższych roszczeń wprost na drodze cywilnej, nawet bez wytaczania sprawy karnej.

Postępowanie z prywatnego oskarżenia może być umozne w każdym jego stadium za zgodą obu stron.

Na uwagę zasługuje przepis (art. 13), że postanowienia niniejszej ustawy stosować należy także do gospodarstw rolnych, leśnych i przedsiębiorstw górniczych, natomiast nie stosuje się ich do zwalczania nieuczciwej konkurencji w zawodach wolnych, które posiadają ustawowo uregulowaną organizację, karzącą nieuczciwą konkurencję w drodze dyscyplinarnej.

Przepisy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, zamieszczone w dotychczasowych ustawach, zachowują moc nadal, o ile skierowane są przeciw czynom, nieunormowanym w niniejszej ustawie. Jeżeli ustawa niniejsza poddaje pewne czyny tylko skutkom cywilno-prawnym, a dotychczasowe ustawy uważają je za karalne, dotyczące przepisy zachowują moc obok przepisów cywilno-prawnych ustawy niniejszej. Postanowienia karne ustawy niniejszej stosować należy tylko o tyle, o ile czyn nie podlega surowszym postanowieniom karnym innych ustaw (art. 15).

9. Opłaty stemplowe.

Ust. z 1. 7. 1926 Dz. U. Nr. 98, poz. 570.

Weszła w życie 1. 1. 1927 na całym obszarze Rzpltej. P. Sprostowanie: Obwieszczenie Prezydenta Rzpltej z 4. 1. 1927 Dz. Ust. Nr. 3/27, poz. 15.

Postanowienia karne mieszczą się w art. 39—44.

Przestępstwa stemplowe, karane przez sądy (i to sądy okręgowe), są:

A. r o z m y ś l n e (popelnione z niedbalstwa podlega urzędowi skarbowemu):

a. sporządzenie pisma, podlegającego opłacie stemplowej, na papierze stemplowym, podrobionym bądź całkowicie, bądź przez przerobienie sumy na wyższą, albo na papierze, który już był użyty do uiszczenia opłaty stemplowej, po wywabieniu poprzedniego tekstu.

b. użycie znaczka stemplowego, podrobionego, przerobionego albo już skasowanego, celem uiszczenia opłaty od innego pisma.

c. ofiarowanie na sprzedaż papieru stemplowego lub znaczków stemplowych, podrobionych, przerobionych albo już poprzednio użytych celem uiszczenia opłaty stemplowej.

Karą jest (o ile czyny nie stanowią przestępstwa karnego surowiej) kara pieniężna w wysokości od pięćdziesięciokrotnej kwoty nieuiszczonej względnie sumy znaczków stemplowych, na sprzedaż ofiarowanych, a nadto kara aresztu do sześciu miesięcy (na obszarze mocy obowiązującej K. K. niem. kara więzienia do sześciu miesięcy).

B. świadome podanie stanu faktycznego, niezgodnego z rzeczywistością, i spowodowanie przez to niepobrania opłaty lub spowodowanie za niskiego jej

wymiaru przez stronę, obowiązana do uiszczenia opłaty stemplowej, albo jej ustawowego zastępcę lub pełnomocnika.

Kara pieniężna w wysokości do piętnastokrotnej kwoty nieuiszczonej.

Kary pieniężne, wymierzone przez sąd za przestępstwa stemplowe, ulegają zamianie na karę pozbawienia wolności według ogólnych przepisów ustaw karnych dzielnicowych, jednak nie wyżej sześciu miesięcy.

Osoba, skazana przez urząd skarbowy na karę pieniężną, może wnieść odwołanie (do izby skarbowej, a jeżeli decyzję wydała izba skarbowa w pierwszej instancji, do Ministra Skarbu) lub w terminie odwołania zażądać od urzędu skarbowego przekazania sprawy właściwemu miejscowo sądowi powiatowemu (pokoju). Na obszarze podległym mocy obowiązującej niemieckiej ustawy postępowania karnego z r. 1877 stosuje się §§ 460—469 tejże ustawy.

10. Przepisy karne skarbowe.

Ustawa karna skarbowa z 2. 8. 1926 Dz. Ust. Nr. 105, poz. 609.

Ustawa weszła w życie z dniem 1. 1. 1927 na całym obszarze Rzpltej. Składa się z 242 artykułów.

Część pierwsza dotyczy przestępstw i kar i dzieli się na następujące rozdziały:

- A. Zakres stosowania ustawy.
- B. O rodzajach winy.
- C. O karach w ogólności.
- D. O karze pieniężnej w szczególności.
- E. O karze konfiskaty przedmiotu przestępstwa.
- F. O zamianie kary pieniężnej na areszt.
- G. O wymiarze kar w razie zbiegu przestępstw.
- H. O wymiarze kar w razie okoliczności obciążających.
- I. O zbiegu kar.
- J. O nadzwyczajnym łagodzeniu kary.
- K. O odpowiedzialności osób trzecich.
- K. O przedawnieniu.
- M. O umorzeniu kar w razie śmierci przestępcy.
- N. Postanowienia szczególne.

Część druga dotyczy właściwości i postępowania. Przepisy o właściwości i postępowaniu sądów w mieszczą się w art. 210—230.

Z tej obszernej ustawy należy zwrócić uwagę na następujące jej postanowienia, które mają ważne znaczenie dla (materiałnego i formalnego) sądownego prawa karnego:

A. Ogólne przepisy prawa karnego materiałnego, zawarte w powszechnych ustawach karnych, mają o tyle zastosowanie do przestępstw, karanych według niniejszej ustawy, o ile ta ustawa nie stanowi inaczej (art. 2). Z tego wynika, że w postępowaniu sądowym należy stosować przepisy części ogólnej ustawy karnej skarbowej, a przepisy ustaw karnych dzielnicowych można stosować tylko co do przedmiotów, w których się niniejsza ustawa nie wypowiada.

B. W sprawach o przestępstwa, podlegające niniejszej ustawie, władze skarbowe powołane są do orzecznictwa tylko w miarę tego, o ile ustawa niniejsza pozostawia im to orzecznictwo zamiast sądów (art. 135. ustęp 1). Tak sądy, jak i władze skarbowe stosują przytem przepisy powszechnego prawa karnego, dotyczące właściwości i postępowania, ze zmianami i uzupełnieniami, wprowadzonymi ustawą niniejszą (art. 135. ustęp 2).

C. Przepisy niniejszej ustawy stosuje się również do osób, podlegających sądownictwu wojskowemu (art. 4). O wykonanie kary pozbawienia wolności w stosunku do osób wojskowych stanu czynnego należy się zwrócić do władz wojskowych. Wykonanie tymczasowego zatrzymania i aresztu śledczego w stosunku do tych osób określi rozp. Ministrów: Sprawiedliwości, Skarbu i Spraw Wojskowych (art. 141).

D. Osoby, którym przysługuje prawo zażalenia do bezpośrednio wyższej instancji skarbowej od orzeczenia karnego, wydanego przez władzę skarbową, mogą — o ile nie korzystają z prawa wniesienia zażalenia — wystąpić z wnioskiem przekazania sprawy do postępowania sądowego w okresie przepisany do wniesienia zażalenia; w wypadku tym traci orzeczenie skarbowe swą moc i władza skarbowa przekazuje sprawę właściwej władzy sądowej (art. 187, 188).

E. Właściwość sądów. Jest dwojaka: własna i przekazana.

Własna zachodzi we wszystkich sprawach o przestępstwa, zagrożone karą pozbawienia wolności, choćby tylko ze względu na okoliczności obciążające (art. 136. lit. a). Takimi okolicznościami (art. 24—29) są: recydywa (art. 24), zawodowe popełnianie przestępstwa (art. 25), utworzenie

szajki (art. 27), zaopatrzenie się w broń (art. 28), wypadki zapewnienia korzyści z przestępstwa ze strony trzeciej osoby nawet na wypadek nieudania się przestępstwa oraz wypadki zapewnienia pokrycia strat, szkód i kosztów, wreszcie zawiązanie spółki, która ma ponieść wynikłe z przestępstwa straty i szkody (art. 29). Dopuszczalnymi karami pozbawienia wolności są: więzienie i areszt.

Natomiast przekazana właściwość sądów zachodzi w następujących wypadkach:

a) jeżeli przez jeden i ten sam czyn naruszono obok przepisu ustaw skarbowych także inny przepis ustawy, którego naruszenie podlega ściganiu sądowemu. Sprawa pozostaje nadal we właściwości sądu, choćby ten związek ustał (art. 137. liczba 1).

b) jeżeli obwinionego zaaresztowano i odstawiono do sądu. W wypadku tym właściwość sądowa nie ulega już zmianie, choćby władza sądowa wypuściła zaaresztowanego na wolność (art. 137. liczba 2).

c) jeżeli władza skarbową z zezwolenia swej władzy przełożonej uzna za konieczne przekazanie sprawy postępowaniu sądowemu (art. 137. liczba 3).

Zarówno w zakresie właściwości własnej, jak właściwości przekazanej powołane są do orzekania sądy okręgowe (art. 211. ustęp. 1). Minister Sprawiedliwości może jednak w porozumieniu z Ministrem Skarbu w drodze rozporządzenia przekazywać do właściwości sądów powiatowych (pokoju) tak na całym obszarze Państwa, jak części Państwa, niektóre rodzaje przestępstw i te zmiany właściwości odwoływać (art. 211. ustęp 2).

Gdyby okazało się, że władza skarbową rozstrzygnęła sprawę, należącą do własnej właściwości sądowej (art. 136. lit. a), natenczas może właściwy sąd okręgowy po wysłuchaniu prokuratora powziąć na posiedzeniu niejawnym uchwałę, stwierdzającą nieważność orzeczenia władzy skarbowej. O uchwale tej zawiadamia sąd władzę skarbową, a prokurator wdraża wówczas postępowanie (art. 201. ustęp 2).

F. Skład sądu orzekającego. Do orzekania w sprawach, objętych niniejszą ustawą, tworzy się w każdym sądzie okręgowym wydział karny skarbowy. Przewodniczący tego wydziału wyznacza do osądzenia sprawy sędziów zawodowych z grona członków tegoż wydziału, a przewodniczy w komplecie sądzącym bądź sam, bądź też wyznacza jednego z sędziów na przewodniczącego (art.

213). Sąd okręgowy rozstrzyga w wydziale karnym skarbowym wszelkie sprawy o przestępstwa, podlegające niniejszej ustawie, w składzie trzech sędziów zawodowych. Przepisy o sądzeniu jednoosobowym nie mają zastosowania. Gdy wedle obowiązujących przepisów decydować ma sąd okręgowy (także izba radna¹⁾, izba karna²⁾) kolegialnie poza rozprawą główną, rozstrzyga zawsze wydział karny skarbowy na posiedzeniu niejawnym po wysłuchaniu wniosków prokuratora (art. 214). W sądach powiatowych (pokoju) orzeka w sprawach, objętych niniejszą ustawą, jeden sędzia zawodowy, w b. zaborze rosyjskim sędzia pokoju bez udziału ławników (art. 215).

9. Postępowanie sądowe. Po zdrożeniu przez prokuratora aktu oskarżenia względnie wniosku o zarządzenie rozprawy głównej³⁾ przewodniczący wydziału karnego skarbowego wyznacza termin rozprawy głównej, o ile sprawa nie nadaje się do umorzenia, albo zwraca prokuratorowi akta sprawy w celu uzupełnienia, jeżeli dostrzeże istotne braki, uniemożliwiające należyte przeprowadzenie rozprawy głównej. Przeciw decyzji przewodniczącego nie służy stronom żaden środek odwoławczy. O umorzeniu sprawy rozstrzyga wydział karny skarbowy na posiedzeniu niejawnym (art. 223). Jeżeli prokurator nie znajduje powodu do ścigania, winien przesłać akta władzy skarbowej, która może sama złożyć sądowi okręgowemu wniosek o zarządzenie rozprawy głównej. Jeżeli natomiast władza skarbowa takiego wniosku nie składa, oznajmia to prokuratorowi, zwracając akt (art. 224). Władza skarbowa korzysta w ciągu całego postępowania karnego z wszelkich uprawnień prokuratora co do informowania się o sprawie (przeglądanie akt, obecność przy czynnościach śledczych i t. d.), następnie wniosków w przedmiocie zbierania i uzupełniania materiału dowodowego oraz w przedmiocie wszelkich wogóle decyzji sądowych, wreszcie co do zaskarżania wszelkiego rodzaju wyroków i innych rozstrzygnięć. W tym celu deleguje władza skarbową swego pełnomocnika (art. 225). Obecność pełnomocnika władzy

¹⁾ W b. zaborze austriackim.

²⁾ W b. zaborze niemieckim.

³⁾ Akt oskarżenia jest potrzebny tylko w sprawach, podlegających sądom na mocy właściwości własnej (art. 222. 136. lit. a). Poza tem wystarczy wniosek, który może pochodzić od prokuratora albo od władzy skarbowej (art. 224).

skarbowej na rozprawie głównej jest konieczna, jeżeli władza ta złożyła sądowi wniosek o zarządzanie rozprawy głównej, prokurator jednak i w tym wypadku obowiązany jest do wzięcia udziału w rozprawie. Prokurator i pełnomocnik władzy skarbowej są nawzajem od siebie niezależni. Popieranie oskarżenia przez jednego z nich wystarczy. Wniosek pełnomocnika winien być przez sąd rozpatrzony, choćby prokurator z wnioskiem tym się nie zgadzał (art. 226). Świadków, których zeznania, złożone w śledztwie lub w dochodzeniach sądowych, prokuratorskich lub dokonanych przez władzę skarbową, dotyczą okoliczności mniej ważnych, można na rozprawę główną nie wzywać, lecz ograniczyć się do odczytania ich zeznań. Wolno jednak stronom mimo odczytania protokołu domagać się przesłuchania świadka, o czym sąd decyduje wedle swobodnego uznania. Dopuszczalne jest odczytanie protokołów wszelkich czynności, dokonanych czy to w toku dochodzeń, czy też w toku śledztwa (art. 227). Wrazie niewykrycia miejsca pobytu oskarżonego, jego ucieczki lub wogóle uchylenia się od sądu, można zarządzić i przeprowadzić rozprawę główną oraz wydać wyrok, przycem należy ogłosić termin rozprawy głównej (na trzy miesiące naprzód), a następnie wydany wyrok w gminie ostatniego miejsca zamieszkania, pobytu lub wykonywania przedsiębiorstwa przez oskarżonego, o ile zaś żadnej z tych okoliczności stwierdzić nie można, w Monitorze Polskim. Ogłoszenie rozprawy głównej jest zbyteczne, jeżeli oskarżony ukrył się lub zbiegł mimo, że go powiadomiono o wyznaczeniu rozprawy. Natomiast ogłoszenie wyroku prawomocnego¹⁾ jest zawsze konieczne, gdyż dopiero od dnia ogłoszenia liczy się okres, po którego upływie może nastąpić wykonanie wyroku. Obrona jest w powyżej omówionem postępowaniu zaocznem obligatoryjna, zatem jeżeli oskarżony nie zamianował (przed zmianą miejsca pobytu lub uchyleniem się od sądu) obrońcy (pełnomocnika), przewodniczący powołuje dla nieobecnego obrońcę z urzędu. Obrońcy temu przysługują wszystkie prawa strony oskarżonej (art. 228).

H. Środki odwoławcze. Są następujące :

a) Od wyroków sądu okręgowego, orzekającego w pierwszej instancji, strony mogą założyć skargę

¹⁾ Obrońca, którego udział jest obligatoryjny (p. niżej), może wnieść środek odwoławczy.

jedynie do Sądu Najwyższego, który orzeka przy zastosowaniu ogólnych przepisów postępowania karnego (w b. zaborze rosyjskim skarga kasacyjna, w b. zaborze pruskim rewizja, w b. zaborze austriackim zażalenie nieważności).

b) Prokurator i pełnomocnik władzy skarbowej mogą przeciw orzeczeniu o wymiarze kary wnieść zażalenie, jeżeli zastosowano nadzwyczajne łagodzenie kary (art. 31). Zażalenie rozstrzyga na posiedzeniu niejawnym sąd apelacyjny, a Sąd Najwyższy wówczas, jeżeli choćby jedna ze stron wyrok do tego Sądu zaskarżyła.

c) Od wyroków sądów powiatowych (pokoju) można odwołać się w trybie postępowania odwoławczego (apelacyjnego) do sądu okręgowego, który rozpoznaje sprawę w wydziale karnym skarbowym. Wyroki tego sądu są prawomocne.

Powyższe przepisy mieszczą się w art. 230.

I. Wznowienie postępowania. W sprawach, rozstrzygniętych przez sądy, dopuszczalne jest wznowienie postępowania wyłącznie na zasadach, zawartych w przepisach powszechnego postępowania karnego. Jednak należy stosować w postępowaniu sądowym przepis niniejszej ustawy, według którego dopuszcza się wznowienia także z powodu niedostatecznego zasądzenia (ukarania), a uważa się niedostateczne zasądzenie za zachodzące wówczas, gdy skazanie dotyczyło pewnych wyraźnie oznaczonych przedmiotów lub też pewnej ilości tychże, tymczasem okazuje się, że były jeszcze inne przedmioty, lub, że ilość tych samych przedmiotów była znacznie większa (art. 231. liczba 3. 232. 236).

Przedmiotami ustawy karnej skarbowej zajmują się:

a) Rozp. Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z 15. 11. 1926 (Dz. Ust. Nr. 120, poz. 693) o wykonaniu ustawy karnej skarbowej.

b) Rozp. Ministra Skarbu z 16. 11. 1926 (Dz. Ust. Nr. 121, poz. 700) o przyznawaniu nagród za przyczynianie się do wykrycia przestępstw, podlegających ustawie karnej skarbowej.

11. Uzupełnienie przepisów o obrońcach z urzędu w postępowaniu karnem w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie.

Rozp. Prezydenta Rzpltej z 22. 12. 1926 Dz. Ust. Nr. 127, poz. 738, weszło w życie z dniem ogłoszenia (29. 12. 1926).

W art. 566 ust. postępowania karnego dodano po słowach „aplikantów sądowych” słowa „lub adwokackich”.

W okręgu sądu apelacyjnego w Wilnie i w okręgach sądów okręgowych w Łucku i Równem można powoływać na obrońców z urzędu w sprawach karnych również obrońców sądowych i obrońców przy sądach pokoju.

Obrona z urzędu jest bezpłatna. Na wyjątki od tej zasady może zezwolić co do adwokatów i aplikantów adwokackich Rada Naczelna, zaś co do obrońców sądowych i obrońców przy sądach pokoju Prezes sądu okręgowego.

12. Sądownictwo doraźne w okręgach Sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie.

Rozp. Rady Ministrów z 28. 12. 1926, Dz. Ust. Nr. 128, poz. 759. Weszło w życie z dniem 1. 1. 1927.

Na obszarze sądów okręgowych w Białymstoku, Łodzi, z wyjątkiem powiatów łaskiego i łęczyckiego, w Piotrkowie z wyjątkiem powiatu rawskiego, w Sosnowcu, Suwałkach, Warszawie, Łucku, Równem, Zamościu, Grodnie, Nowogródku, Pińsku i Wilnie oraz na obszarze powiatu kieleckiego utrzymano na czas do 30. 6. 1927 postępowanie doraźne co do przestępstw, wymienionych wyczerpująco w niniejszym rozp.

Uzupełniając poprzedni przegląd prawodawstwa, należy wspomnieć o

13. Karnej ochronie prawa autorskiego

po myśli ustawy z 29. 3. 1926, Dz. Ust. Nr. 48 poz. 286, obowiązującej od 14. 6. 1926. (Zmiany artykułów 1. 8. 14 oraz 59 dokonano rozporządzeniem Prezydenta Rzplitej z 11. 4. 1927. Dz. Ust. Nr. 36, poz. 318).

Postanowienia karne, które zredagowała Sekcja prawa karnego Kom. Kodyf., mieszczą się w art. 61—69.

W sprawach o przestępstwa, określone w powyższych postanowieniach, orzekają sądy okręgowe (art. 75). Przestępstwa dopuszcza się ten, kto wbrew przepisom niniejszej ustawy umyślnie wkracza w wyłączne prawa twórcy lub jego następcy prawnego (art. 61, ustęp 1), przyczem sporządzający kopję z cudzego utworu sztuki plastycznej ulega karze tylko wtedy, gdy trudni się takim kopjowaniem zarobkowo (art. 61 ustęp 2). Pojęcie „sztuki plastycznej” obejmuje każdą sztukę, przedstawiającą formy w przestrzeni, czy to w rysunku, obrazie, czy

w rzeźbie. Obok powyższej, ogólnie ujętej postaci przestępstwa wymienia ustawa dwa wypadki działania przestępnego, które podpadają pod ogólną normę, lecz są wypadkami kwalifikowanymi ze względu na wysokość represji karnej. Są to: 1. działanie nakładcy, który bez wiedzy twórcy świadomie zamawia, oraz działanie sporządzającego nakład, który bez wiedzy twórcy świadomie wytwarza większą liczbę egzemplarzy utworu, aniżeli mu dozwolono (art. 62). 2. umyślne przywłaszczenie sobie cudzego autorstwa (art. 63). Ściganiu z urzędu ulega tylko przestępne działanie nakładcy względnie sporządzającego nakład (określone wyżej pod 1), natomiast ściganie innych czynów przestępnych może nastąpić tylko z oskarżenia prywatnego (art. 64). Ustawa określa (w art. 67) wymogi przedawnienia co do upływu czasu oraz podaje (w art. 68) okres (roczny), po upływie którego nie można wnieść oskarżenia prywatnego.

Co do sankcyj karnych, które podano w ustawie przy określeniu stanu faktycznego przestępstw, należy zwrócić uwagę na to, że w rozdziale VII. ustawy („Postanowienia przejściowe i końcowe”) mieści się przepis (art. 73), iż na obszarze, na którym obowiązuje niemiecki kodeks karny, należy stosować karę więzienia zamiast aresztu ponad sześć tygodni, natomiast na obszarze, na którym obowiązuje austriacka ustawa karna, należy stosować karę ścisłego aresztu zamiast kary więzienia. Powyższe przepisy są spowodowane różnorodną strukturą kar w ustawach karnych dzielnicowych.

Prof. Dr. Józef Jan Bossowski (Poznań).

3. Prawo cywilne

(od 1 października 1925 do 31 grudnia 1926).

Prawo prywatne międzynarodowe i międzydzielnicowe.

Ustawa z 2 sierpnia 1926 r., Dz. U. Nr. 101, poz. 581, o prawie właściwym dla stosunków prywatnych międzynarodowych (prawo prywatne międzynarodowe) normuje jednolicie dla całego Państwa kwestję kolizji praw prywatnych, obowiązujących w różnych państwach. Za kryterjum oceny zdolności osobistej przyjmuje w zasadzie przynależność państwową (obywatelstwo). Jednak zdolność osobistą kupca w jego obrocie handlowym ocenia się podług prawa, obowiązującego w siedzibie przedsiębiorstwa. Uznanie osoby za zmarłą, zaginioną lub zni-

kłą może nastąpić przez władze i wedle prawa państwa, któremu ta osoba ostatnio podlegała, władze polskie mogą to uczynić wobec cudzoziemca na podstawie praw polskich tylko w razie konieczności, o ile chodzi o skutki w obrębie Państwa Polskiego.

O formie czynności prawnej rozstrzyga prawo odnoszące się do samej czynności, jednakowoż wystarczy zastosowanie się do przepisów obowiązujących w miejscu sporządzenia czynności.

Posiadanie i prawa rzeczowe, jak niemniej zasiedzenie, przedawnienie i zamilczenie ocenia się wedle praw obowiązujących w miejscu, gdzie się przedmiot prawa znajduje. Nadto *lex rei sitae* obowiązuje także co do nabycia, zmiany lub umorzenia praw rzeczowych na nieruchomościach w Polsce położonych, oraz czynności prawnych, z których wynikają zobowiązania, na podstawie których prawa takie mają być nabyte, zmienione lub umorzone. Nie dotyczy to tylko obowiązków wynikających ze stosunków rodzinnych lub praw spadkowych.

Zobowiązania, wynikające z czynności prawnych, podlegają przedewszystkiem prawu obranemu przez strony. Wybór ten jednak jest ograniczony do prawa ojczystego stron, prawa miejsca zamieszkania, prawa miejsca wypełnienia zobowiązania lub prawa miejsca położenia rzeczy. O ile strony nie skorzystały z prawa wyboru, ustawa przepisuje dla całego szeregu umów, wyliczonych w art. 8, jakie prawo ma być zastosowane np. dla umów, zawieranych na giełdzie lub targach publicznych, prawo tam obowiązujące, dla umów zawieranych w handlu częstkowym, prawo miejsca, gdzie jest siedziba sprzedawcy i t. p. Poza wypadkami wyraźnie wyliczonymi należy stosować dla umów prawo państwa, w którym obie strony w czasie zawarcia umowy mają miejsce zamieszkania. Jeśli zaś strony mieszkają w różnych państwach, to przy zobowiązaniach jednostronnych obowiązuje prawo państwa, w którym mieszka dłużnik, a przy zobowiązaniach obustronnych, prawo państwa, w którym umowę zawarto, przyczem umowa między nieobecnyymi uchodzi za zawartą w miejscu, w którym oferent otrzymał przyjęcie oferty. We wszystkich atoli powyższych wypadkach, bez względu na to, czy wola stron, czy ustawa oznacza prawo, jakie ma być zastosowane, są strony związane szczególnymi zakazami ustawowymi, powodującymi nieważność czynności prawnej, a wydanymi

w państwach, w których dłużnik ma miejsce zamieszkania i ma wypełnić zobowiązanie.

Co do zobowiązań, wynikających z występków i innych zdarzeń prawnych (np. działanie bez zlecenia, niesłuszne wzbogacenie) oceniać je należy wedle prawa państwa, gdzie zaszedł fakt, wywołujący zobowiązanie.

Zdolność do zawarcia małżeństwa ocenia się dla każdej ze stron wedle jej prawa ojczystego. Jednakowoż cudzoziemcom, którzyby wedle swoich praw ojczystych mogli zawrzeć małżeństwo, nie wolno w Polsce przed tutejszymi władzami zawierać małżeństwa, jeśli wedle prawa w Polsce obowiązującego zachodzą nieusuwalne przeszkody: pokrewieństwa lub powinowactwa, nastawiania na życie małżonka, zawarty poprzednio związek małżeński, różnica religii, wyższe święcenia kapłańskie i uroczyste śluby zakonne.

Forma zawarcia małżeństwa podlega prawu, obowiązującemu w miejscu zawarcia małżeństwa. Do ważności małżeństwa zawartego zagranicą wystarczy zachowanie formy prawa ojczystego obojga małżonków.

Stosunki osobiste i majątkowe małżonków podlegają ich prawu ojcystemu. Zmiana obywatelstwa sama przez się nie wpływa na zmianę ustawowego ustroju majątkowego małżonków. Układy majątkowe małżeńskie oraz darowizny między małżonkami lub narzeczonymi podlegają prawu państwa, do którego mąż lub narzeczony należał w czasie zawarcia umowy.

Dla rozvodu lub rozdziału od stołu i łoża właściwe są władze i prawo państwa, któremu małżonkowie podlegają w czasie żądania rozvodu lub rozdziału. Dla małżonków, posiadających obywatelstwo polskie oraz takich, których obywatelstwo to było ostatniem wspólnem, właściwe są władze polskie lub władze państwa ich zamieszkania, jednak o ileby władze państwa obcego nie zastosowały w tym przypadku prawa polskiego, orzeczenia ich nie mogą być ani uznane, ani wykonane na obszarze Polski.

Ślubność pochodzenia dziecka ocenia się wedle prawa ojczystego męża matki z czasu urodzenia się dziecka. Dla stosunków między rodzicami a dziećmi ślubnymi właściwe jest ich prawo ojcyste, stosunek natomiast rodziców do córki zamężnej ocenia się według ojczystej ustawy męża córki, o ile chodzi o uprawnienia rodziców.

Dla ustalenia nieślubnego ojcostwa oraz wzajemnych praw i obowiązków ojca i dziecka i matki i dziecka, decydujące jest

prawo państwa, któremu matka i dziecko podlegały w chwili urodzenia się dziecka. Stosunek matki do dziecka nieślubnego ocenia się wedle ich prawa ojczystego.

Legitymacja nieślubnego dziecka podlega prawu ojczystemu ojca, adopcja prawu państwa, do którego należy adoptujący.

Dla opieki właściwe są władze i prawo ojczyste osoby potrzebującej opieki, władze polskie mogą dla cudzoziemców, zamieszkałych lub mających majątek w Polsce, wydawać potrzebne zarządzenia opiekuńcze wedle własnych praw, jeśli władza obcego państwa nie czyni tego w dostatecznej mierze.

Dla praw spadkowych właściwe jest prawo ojczyste spadkodawcy w chwili śmierci, ale spadkobiercy muszą mieć zdolność nabycia spadku także wedle swej ustawy ojczystej. Rozporządzenia ostatniej woli i umowy o prawa spadkowe podlegają prawu ojczystemu spadkodawcy z czasu sporządzenia tych czynności. Przewód spadkowy w Polsce obejmuje spuściznę po obywatelu polskim, choćby majątek znajdował się zagranicą. Co do spadków cudzoziemców, władze polskie ograniczą się w zasadzie do zabezpieczenia spuścizny.

Odesłanie do obcego prawa ma w ustawie charakter ogólny, a zatem dopuszczalne jest dalsze odesłanie, jeśli obce prawo każe oceniać stosunek prawny według innego prawa.

Przepisów obcego prawa nie można zastosować, jeśli są sprzeczne z podstawowymi zasadami obowiązującego w Polsce porządku publicznego lub z dobrymi obyczajami oraz w przypadku odwetu, co może nastąpić tylko na mocy rozporządzenia Rady Ministrów.

Jeśli nie da się stwierdzić treści obcego prawa lub faktu, rozstrzygającego o prawie właściwym, należy zastosować prawo w Polsce obowiązujące.

Kolizje wynikające z istnienia w obrębie Państwa Polskiego różnych systemów prawa prywatnego, normuje ustawa z 2 sierpnia 1926 r., Dz. U. Nr. 101, poz. 580, o prawie właściwym dla stosunków prywatnych wewnętrznych (prawo prywatne międzydzielnicowe). Czyni to w sposób analogiczny, co ustaw poprzednia dla stosunków między państwowych z tą różnicą, że za kryterjum zastosowania właściwego prawa przyjmuje nie przynależność państwową, gdyż ta jest dla wszystkich obywateli polskich jedną, tylko miejscem zamieszkania. Miejscem zamieszkania według tej ustawy jest miejsce na obszarze Polski, gdzie obywatel polski mieszka z zamiarem stałego pobytu. Jeśli kto ma kilka miejsc

zamieszkania, właściwe jest prawo miejsca, w którym się skupia główny i przeważający zakres jego działalności. Obywatel polski, mieszkający zagranicą, podlega prawu, obowiązującemu w ostatnim miejscu zamieszkania w Polsce. Jeśli wogóle zamieszkanie w Polsce nie da się ustalić, właściwe jest prawo obowiązujące w stolicy państwa. Mężatka sądownie nierozłączona idzie co do miejsca zamieszkania za mężem, nieletnie lub niewłasnowolne dzieci ślubne, uprawnione i przysposobione idą za ojcem, nieślubne za matką.

Kto zmienia miejsce zamieszkania, ten w dziedzinie zdolności osobistej, stosunków rodzinnych i praw spadkowych podlega prawu nowego miejsca zamieszkania dopiero po jednym roku.

Władza właściwa może odmówić udzielenia ślubu obywatelowi polskiemu, zdolnemu do zawarcia małżeństwa według prawa, któremu podlega osobiście, gdyby był niezdolny według prawa, obowiązującego w siedzibie władzy.

Małżonkowie tylko wówczas mogą żądać rozwodu lub rozdziału w części państwa, w której obowiązuje prawo odmiennej od tego, jakie jest dla nich właściwe, gdy rozwód lub rozdział jest dopuszczalny w danym przypadku również według prawa miejsca, gdzie wniesiono żądanie.

Gdy niepodobna ustalić faktu rozstrzygającego o prawie właściwym, ma władza zastosować prawo obowiązujące w miejscu jej siedziby.

Prawo autorskie.

Jednolite przepisy dla całej Polski w tej dziedzinie nie wprowadza ustawa z 29 marca 1926 r., Dz. U. Nr. 48, poz. 286, o prawie autorskim. Przedmiotem prawa autorskiego jest od chwil ustalenia, w jakiej bądź postaci (słowem żywym, pismem, drukiem, rysunkiem, barwą, bryłą, dźwiękiem, mimiką, rytmiką) każdy przejaw działalności duchowej, noszący cechy osobistej twórczości. Przeróbki cudzych utworów, jak tłumaczenie, przystosowanie, układ muzyczny, przeniesienie na film itp. są również przedmiotem prawa autorskiego. Wykonanie takiego prawa zależy od zezwolenia twórcy oryginału (zależne prawo autorskie). Prawo autorskie do utworów fotograficznych istnieje pod warunkiem, że zastrzeżenie wyraźnie uwidoczniło na odbitkach.

Ochrona prawa autorskiego dotyczy utworów wydanych, jeśli ich twórcami są obywatele polscy lub w Polsce zamieszkali cudzoziemcy, albo jeśli ukazały się napróżd

w Polsce lub równocześnie w Polsce i zagranicą, albo jeśli wydane zostały naprzód w języku polskim, albo wreszcie jeżeli ochrona wynika z układów między państwowych lub uzasadnia ją wzajemność. Względem utworów, które się jeszcze nie ukazały, ochrona służy wszystkim twórcom.

Podmiotem prawa autorskiego jest w zasadzie twórca dzieła. Wydawcom zbiorów pieśni ludowych, przysłów, bajek, wypisów, antologii, starych rękopisów, edycji krytycznych służy prawo autorskie, o ile opracowanie wydawnicze ma cechy twórczości.

Prawo autorskie do dzieł zbiorowych oraz do czasopism jest podwójne: do całości służy wydawcy, do poszczególnych części ich twórcom. Twórcy dzieł łącznych (np. opera i libretto) mają wspólne prawo autorskie co do całości, a odrębne prawo w swym zakresie. Przy dziełach nierozłącznych stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasności. Prawo autorskie do utworów fotograficznych itp. służy przedsiębiorcy, a w razie zamówienia dzieła, zamawiającemu.

Treścią prawa autorskiego jest prawna możliwość rozporządzenia dziełem wyłącznie i pod każdym względem. Prawo to jednak ograniczone jest całym szeregiem przepisów zezwalających osobom innym na korzystanie z dzieła, jak przedrukowywanie, przytaczanie ustępów, podawanie streszczeń, wystawianie publicznie itp. bez zezwolenia twórcy.

Prawo autorskie gaśnie z reguły w pięćdziesiąt lat od śmierci twórcy.

Prawo autorskie jest przenaszalne zarówno przez czynności prawne między żyjącymi, jak i na przypadek śmierci. Nie podlega jednakowoż egzekucji z powodu roszczeń pieniężnych, dopóki służy twórcy, a twórca się egzekucji sprzeciwi. W razie umownego przeniesienia prawa autorskiego należy oceniać prawa i obowiązki stron wedle umowy, o ile zaś brak w niej wskazówek, według przepisów ustawy o prawie autorskim, a w braku ich wedle odpowiednich postanowień prawa handlowego i cywilnego. Każda ze stron może przez umotywowane oświadczenie rozwiązać umowę o stworzenie dzieła aż do oddania tego dzieła, jeżeli po zawarciu umowy zaszły nieprzewidziane zdarzenia, będące słuszną przyczyną rozwiązania. Nie uchyla to roszczeń z tytułu niesłusznego wzbogacenia, odszkodowania i o zwrot nakładów.

Szczegółowo normuje dalej ustawa umowy o nakład (umowę wydawniczą), inne umowy o rozpowszechnianie dzieła, oraz umowę agencyjną.

Normując kwestję ochrony prawa autorskiego, odróżnia ustawa wyraźnie dwa jego elementy, mianowicie materialny interes twórczy i jego osobisty stosunek do dzieła, który określa jako „prawa osobiste”. Twórca może żądać od wkraczającego bezprawnie w jego prawa, by zaniechał naruszenia, wydal to, czem się wzbogacił, a w razie winy wynagrodził wszelką szkodę. Także od osoby wyrządzającej z winy szkodę w przedmiocie prawa autorskiego bez naruszenia samego prawa może pokrzywdzony żądać odszkodowania. Prawo osobiste twórcy istnieje i może być naruszone nawet wtedy, choćby prawo autorskie wcale nie istniało, zgasło, przeszło na inne osoby lub było bezskuteczne. Jako przypadki naruszenia prawa osobistego przytacza ustawa przykładowo: gdy ktoś przywłaszcza sobie autorstwo, gdy publikuje dzieło, do publikacji przez twórcę nie przeznaczone, gdy wprowadza w publikacji zmiany, dodatki, skrócenia, które treść wykrzywiają lub uwłaczają godności i wartości dzieła; gdy w krytyce obniża wartość dzieła przez świadomie fałszywe przedstawienie faktów i t. p. W takich przypadkach może twórca żądać zaniechania czynów krzywdzących i usunięcia ich skutków, w szczególności publicznego odwołania lub innej deklaracji publicznej a jeśli czyn był popełniony rozmyślnie, sąd może pokrzywdzonemu oprócz odszkodowania przyznać za poniesione przykrości i inne osobiste uszczerbki odpowiednią kwotę pieniężną (pokutne). Po śmierci twórcy uprawnionymi są do wniesienia skargi z powodu naruszenia praw osobistych twórcy jego małżonek, rodzice, zstępni oraz rodzeni bracia i siostry zmarłego. Osoby te jednak nie mają prawa do pokutnego.

Niezależnie od obrony na drodze prywatno-prawnej zabezpiecza ustawa interes twórcy całym szeregiem nieraz bardzo surowych przepisów karnych.

Przerachowanie.

W sprawie przeliczenia różnego rodzaju pretensyj pieniężnych na nową walutę wydano następujące nowe przepisy:

Rozporządzenie Ministra Skarbu z 4 lutego 1926 Dz. U. nr. 16, poz. 94 o przerachowaniu wkładek oszczędnościowych w Pocztowej Kasie Oszczędności.

Rozporządzenie Rady Ministrów z 21 kwietnia 1926 Dz. U. nr. 40, poz. 248 o przerachowaniu długów rentowych. Rozporządzenie Rady Ministrów z 21 lipca 1926 Dz. U. nr. 76, poz. 422 o obniżeniu miar przerachowania należności Skarbu Państwa z tytułu pożyczek

udzielonych akademickim instytucjom samopomocowym na budowę domów akademickich.

Rozporządzenie Rady Ministrów z 21 lipca 1926 Dz. U. nr. 76, poz. 423 o obniżeniu miar przerachowania należności Skarbu Państwa z tytułu zaległych czynszów od dziedzicznego prawa zabudowy w Poznaniu.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrami: Sprawiedliwości, Spraw Wewnętrznych i Spraw Zagranicznych z 18 sierpnia 1926 Dz. N. nr. 89, poz. 507 w sprawie przerachowania i konwersji obligacji emitowanych przez terytorjalne zwyczki samorządowe.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17-go września 1926 Dz. U. nr. 96, poz. 560 w sprawie uzupełnienia postanowień o przerachowaniu i konwersji zobowiązań Skarbu Państwa z tytułu pożyczek państwowych z lat 1918—1920.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z 30 listopada 1926 Dz. U. nr. 122, poz. 707 o sposobie przerachowania i konwersji obligacji pożyczek państwowych z lat 1918—1920 podpadających pod rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 17 września 1926 r.

Lichwa pieniężna.

Moc obowiązująca rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 29 czerwca 1924 (Dz. U. nr. 56, poz. 574) została ustawą z 30 czerwca 1926 r. Dz. U. nr. 62, poz. 372 przedłużona na czas nieoznaczony i równocześnie najwyższa dopuszczalna stopa procentowa obniżona do 20% w stosunku rocznym, rozporządzeniem zaś Ministrów Skarbu i Sprawiedliwości z 30 czerwca 1926 Dz. U. nr. 64, poz. 381 ustalona dla przedsiębiorstw trudniących się czynnościami bankowymi na 18%, a rozporządzeniem tych samych Ministrów z 7 września 1926 Dz. U. nr. 95, poz. 556 obniżona na 16%.

Zatajenie ceny kupna.

Ustawą z 1 lipca 1926 Dz. U. nr. 98, poz. 570 o opłatach stemplowych uchylona została ustawa z 26 września 1922 r. w przedmiocie skutków prawnych zatajania części wykupna w umowach o sprzedaż lub zamianę (Dz. U. nr. 90, poz. 827).

Przedawnienie.

Ustawa z 18 grudnia 1925 Dz. U. nr. 6/25, poz. 28 zawiesza na okres lat 5 bieg przedawnienia w wypadkach zawładnięcia przez kogokolwiek nieruchomościami b. rosyjskich Banków Włościańskiego i Szlacheckiego, jak również w wypadkach nieuiszczenia należności z tytułu nabycia od tych Banków nieruchomości.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 29 grudnia 1926 Dz. U. nr. 128, poz. 758 postanawia, że nieprzedawnione roszczenia o zaległe renty i raty rentowe ustanowione przez kontrakty, zawarte z komisją kolonizacyjną, komisjami generalnymi i Bankami Rentowymi na terenie województwa poznańskiego i pomorskiego oraz górnośląskiej części województwa śląskiego nie ulegają przedawnieniu przed wpływem dnia 31 grudnia 1927 r.

Prawo górnicze.

Ustawa z 3 marca 1926 Dz. U. nr. 28, poz. 169 zmienia §§ 44 i 47 powszechnej austriackiej ustawy górniczej z 23 maja

Prof. Alfred O h a n o w i c z (Poznań).

4. Prawo handlowe

(Od 1 stycznia 1926 do 31 marca 1927).

Działalność ustawodawcza w dziedzinie prawa handlowego w ubiegłym okresie sprawozdawczym zaznaczyła się, poza nielicznymi ustawami i rozporządzeniami Prezydenta Rzpltej z mocą ustawy o ogólniejszem znaczeniu, jedynie nieznacznymi zmianami wzgl. uzupełnieniami dotychczasowego ustawodawstwa.

I. Przedsiębiorstwo handlowe.

1. Przedsiębiorstwa państwowe. Rozporządzenie Prezyd. Rzpltej z 17. marca 1927 Dz. U. 25 poz. 195 dopuszcza wydzielenie z ogólnej administracji państwowej państwowych przedsięb. w celu nadania im odrębnej osobowości prawnej. Wydzielenie następuje na podstawie uchwały Rady Min., która zatwierdza również statut dla odnośnego przedsiębiorstwa. Wydzielone przedsiębiorstwo podlega wpisowi do rejestru handlowego, z którego skutecznieniem nabywa samoistną osobowość prawną. Przedsiębiorstwo winno być pro-

wadzone według zasad gospodarki handlowej. Stosownie do tego wszystkie wydatki przedsiębiorstwa łącznie z inwestycyjnymi mają być zasadniczo pokrywane z własnych dochodów. Podstawę gospodarki przedsiębiorstwa stanowi przekazany mu przez Skarb Państwa majątek a mianowicie nieruchomości, odnośnie do których przedsiębiorstwo nabywa jednak tylko prawo użytkowania, oraz ruchomości. Na donabytych nieruchomościach nabywa własność Skarb Państwa z tem że pozostają one w użytkowaniu przedsiębiorstwa, natomiast ruchomościami może przedsiębiorstwo swobodnie rozporządzać. Przedsiębiorstwu wolno zawierać operacje kredytowe z tem jednak ograniczeniem, że długoterminowe pożyczki wymagają zgody M. Sk. zaś obciążenie majątku nieruchomego może nastąpić tylko na podstawie ustawowego upoważnienia. Skarb Państwa odpowiada jednak w każdym bądź razie za zobowiązania zaciągnięte przez przedsiębiorstwo, niezależnie od odpowiedzialności samego przedsiębiorstwa własnym majątkiem, do wysokości całego majątku nieruchomego znajdującego się w użytkowaniu przedsiębiorstwa. Z czystego zysku, pozostałego po dokonaniu przepisanych statutem odpisów na kapitał zakładowy, amortyzacyjny, rezerwowy ewent. asekuracyjny i inne, winno być conajmniej 50% przekazanych Skarbowi Państwa. Reszta zysku może być na podstawie decyzji właściwego Ministra przeznaczona na inne jeszcze specjalne fundusze przedsiębiorstwa. Władzami wydzielonego przedsiębiorstwa są ustanawiana i zwalniana przez właściwego Ministra: a) rada administracyjna jako organ kontrolny, którego decyzji zastrzeżone są pozatem najważniejsze sprawy przedsiębiorstwa; b) dyrekcja powołana do prowadzenia interesów przedsiębiorstwa i do jego zastępstwa wobec osób trzecich i władz; c) komisja rewizyjna, która ma za zadanie przeprowadzanie dorocznej kontroli rachunkowej oraz stanu majątkowego przedsiębiorstwa niezależnie od kontroli wykonywanej przez Najwyższą Izbę Kontroli w ramach ustawy o kontroli państwowej. Likwidacja wydzielonego przedsiębiorstwa jako samoistnej osoby prawnej następuje na podstawie uchwały pady Ministrów z tym skutkiem, że cały majątek przedsiębiorstwa przechodzi na własność Skarbu Państwa.

Jeszcze przed wydaniem omówionego właśnie ogólnego rozporządzenia utworzone zostało rozporządzeniem Prezydenta Rzpltej z 24 września 1926 Dz. U. 97 poz. 568 samoistne przedsiębiorstwo państwowe z odrębną osobowością prawną „Polskie Koleje Państwowe” (P. K. P.), któremu po-

ruczono zarząd kolejami państwowymi i majątkiem Skarbu Państwa przeznaczonym do użytku kolei państwowych oraz kolejami prywatnymi znajdującymi się w zarządzie państwowym z tem, że winien on być prowadzony wedle zasad handlowych z uwzględnieniem potrzeb Państwa i interesów gospodarstwa społecznego. P. K. P. prowadzą gospodarkę na podstawie zatwierdzonych przez Ministra Komunikacji budżetów w ten sposób zestawianych, że wszelkie wydatki pokrywają z własnych dochodów i funduszy. Jako fundusze specjalne posiadają P. K. P. fundusz: a) zapasowy na pokrycie nieprzewidzianych strat tudzież wydatków; b) meljoracyjny z przeznaczeniem na nowe urządzenia niewchodzące w zakres kapitałnych inwestycji lecz służących do polepszenia warunków eksploatacyjnych; c) inwestycyjny na cele rozbudowy przedsiębiorstwa, składający się z udzielanych przez Skarb Państwa a zwrotnych z dochodów przedsiębiorstwa dotacji oraz długoterminowych pożyczek, których zaciąg oraz podległe im urzędy i jednostki administracyjne. Zwierżnięcie może nastąpić tylko na podstawie ustawy. — Władzami P. K. P. są Generalna Dyrekcja, Dyrekcje Okręgowe chni nadzór nad P. K. P. zastrzeżony jest Ministrowi Komunikacji, do którego kompetencji należy w szczególności wydawanie przepisów przewozowych i ustalanie taryf oraz zawieranie umów międzynarodowych w dziedzinie kolejnictwa.

2. **Ochrona przedsiębiorstwa.** Pod uwagę wchodzi ustawa z 2. 8. 1926 Dz. U. 96 poz. 559 o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, z której wejściem w życie straciła moc obowiązująca w b. zaborze pruskim niemiecka ustawa z 7 czerwca 1909. Każdy przedsiębiorca ma prawo żądania, aby inny przedsiębiorca nie wdzierał się w jego klientelę przez jakiegokolwiek czynności zdolne do wywołania u osób, którym ofiarowuje swoje świadczenia, wytwory lub towary, mylnego mniemania że pochodzą od przedsiębiorcy pierwszego. Stosownie do tego oznaczenie przedsiębiorstwa nie może być w szczególności takie, aby wprowadzało w błąd odbiorców co do tożsamości z innym już dawniej istniejącem przedsiębiorstwem konkurencyjnym gdziekolwiekby się ono znajdowało a to także wówczas choćby dany przedsiębiorca np. ze względu na swoje nazwisko miał prawo do takiego oznaczenia. W wypadkach takich możliwość wprowadzenia odbiorców w błąd musi być uchylona przez uzupełnienie oznaczenia przez odpowiednie dodatki, przyczem sąd może na wniosek używacza późniejszego naka-

zać umieszczenie takich dodatków wcześniejszemu użytkownikowi także wówczas, gdy występuje on w roli powoda. Zakazane są pozatem wszelkie czyny sprzeczne z obowiązującymi przepisami albo z dobrymi obyczajami (uczciwością kupiecką), o ile mogą zaszkodzić przedsiębiorstwu. W drodze rozporządzenia Rady Ministrów może być w szczególności nakazane sprzedawanie w handlu detalicznym pewnych towarów tylko w przepisanych jednostkach ilościowych przy uwidocznieniu ich ilości, jakości i miejsca pochodzenia, jak również zakazane zawieranie pewnych umów przez które przedsiębiorca w sposób niezgodny z zasadami uczciwej konkurencji stara sobie ułatwić warunki zbytu, w szczególności t. zw. umów lawinowych mocą których przedsiębiorca za cenę bezwarunkowo należną zobowiązuje się do świadczenia lub dostarczenia towaru tylko pod tym warunkiem, że strona przeciwna pozyska dla niego do pewnego czasu pod temi samymi warunkami pewną liczbę odbiorców. — Krzywdziciel obowiązany jest, podobnie jak w prawie patentowym, do zaniechania czynów i usunięcia przyczyn mogących wywołać pomyłki u odbiorców. Jeżeli przedsiębiorca doznał ubytku w klienteli, obowiązany jest krzywdziciel do wydania niesłusznego wzbogacenia z ostatnich trzech lat przed wniesieniem skargi a w razie złego zamiaru lub oczywistego niedbalstwa do wynagrodzenia wszelkiej szkody i dania pokrzywdzonemu zadośćuczynienia za krzywdy osobistej natury przez ogłoszenie wyroku, w razie zaś złego zamiaru ponadto przez zapłatę pokutnego, o ile zadośćuczynienie nie zostaje osiągnięte na drodze karnej. Zamiast wymienionych majątkowych świadczeń może pokrzywdzony żądać przyznania mu ryczałtowej sumy do 10 000 zł. Solidarną odpowiedzialność na równi z krzywdzicielem ponoszą osoby z nim współdziałające, chyba że z powodu stosunku zależności nie mogły odmówić swojego współdziałania. Prawo skargi przysługuje w zasadzie pokrzywdzonemu przedsiębiorcy. Jeżeli siła przyciągająca klientelę do przedsiębiorstwa polega na tem, że odnośne świadczenia, wytwory wzgl. towary pochodzą z pewnego okręgu gospodarczego albo że przedsiębiorcy należą do pewnego związku przedsiębiorców, natenczas powództwo przeciw działającemu na ich szkodę przedsiębiorcy trzeciemu przysługuje każdemu przedsiębiorcy produkującemu tego samego rodzaju wytwory w danym okręgu geograficznym wzgl. przedstawicielstwu związku przedsiębiorców tudzież każdemu przedsiębiorcy zajmującemu się sprzedażą wymienionych wytworów. Odnośne roszczenia

przedawniają z upływem trzech lat z tem, że okres przedawnienia oblicza się dla każdego bezprawnego działania oddzielnie. — Poza przedstawioną ochroną cywilno-prawną ustawa przewiduje w niektórych wypadkach ponadto jeszcze ochronę karno-prawną i tak w szczególności w razie naruszenia wydanych w drodze rozporządzenia Rady Ministrów wyżej wspomnianych nakazów i zakazów, podawania nieprawdziwych wiadomości o przedsiębiorstwie lub osobie przedsiębiorcy, wyjawiania i nieprawego użytkowania tajemnic przedsiębiorstwa technicznych i handlowych oraz podmawiania organów przedsiębiorstwa do niewypełnienia obowiązków służbowych. — Będąca w mowie ust. przyznaje ochronę wszelkiemu przedsiębiorstwu, choćby nawet nie było handlowem. Postanowienia jej nie mają jednak zastosowania do zawodów wolnych, które posiadają ustawowo uregulowaną organizację karzącą nieuczciwą konkurencję w drodze dyscyplinarnej.

II. Księgowość handlowa.

Zawarte w rozporządzeniu Prezydenta Rzpltej z 25 czerwca 1924 Dz. U. 55 poz. 542 o bilansowaniu w złotych oraz określeniu w złotych kapitałów własnych przedsiębiorstw obowiązanych do prowadzenia ksiąg handlowych zmienione zostało, o ile chodzi o przepisy dotyczące podatku dochodowego i emisyjnego, ustawą z 22 grudnia 1925 Dz. U. ex 1926 nr. 6 poz. 30.

III. Rejestr handlowy.

Przewidziane w obowiązującym w b. zaborze rosyjskim dekrete z 7 lutego 1919 Dz. P. 14 poz. 164 o rejestrze handlowym kary pieniężne, określone rozp. R. M. z 18 lutego 1924 Dz. U. 16 poz. 154 zmienione zostały rozp. R. M. z 26 maja 1926 Dz. U. 57 poz. 335.

IV. Czynności handlowe.

1. Umowa o nakład unormowana została szczegółowo w ustawie z 29 marca 1926 Dz. U. 48 poz. 286 o prawie autorskiem w art. 33 n. (por. przegląd prawa cywilnego).

2. Rozliczne przepisy w przedmiocie opłat stemplowych w szczególności także od czynności handlowych zawiera ustawa z 1 lipca 1926 Dz. U. 98 poz. 570 oraz rozporządzenie wykonawcze M. Sk. z 20 listopada 1926 Dz. U. 123 poz. 713.

V. Spółki handlowe.

1. Spółki akcyjne. Rozporządzenie Prezydenta Rzpltej z dn. 20. 10. 1926 Dz. U. 103, poz. 598 o uzupełnieniu przepi-

sów normujących ustrój władz spółek akcyjnych wyklucza posłów do Sejmu i członków Senatu od udziału we władzach wykonawczych, nadzorczych i rewizyjnych w spółkach akcyjnych, jeżeli podstawą działalności spółki jest dzierżawiony majątek Skarbu Państwa lub w kapitale zakładowym na podstawie statutu lub umowy założycielskiej uczestniczy Skarb Państwa. Tosamo dotyczy spółek akcyjnych, które emitowały zapisy dłużne gwarantowane przez Skarb Państwa lub posiadają gwarancję państwową wysokości dywidendy wzgl. w ogóle dochodowości przedsiębiorstwa.

2. Opłaty stempłowe od spółek i stawki podatku giełdowego zmieniło rozporządzenie Prezydenta Rzpltej z 28 września 1926 Dz. U. 100 poz. 574.

VI. Ubezpieczenia.

W rozporządzeniu Prezydenta Rzpltej z 10 października 1924 Dz. U. 92 poz. 862 o reorganizacji Państwowej Dyrekcji Wzajemnych Ubezpieczeń wprowadziło drobne zmiany rozporządzenie Prezydenta Rzpltej z 22 grudnia 1926 Dz. U. 127 poz. 740.

VII. Prawo wekslowe i czekowe.

1. Prawo wekslowe. Bieg terminów wekslowych w okręgu Sądu Apelacyjnego w Warszawie i Lublinie przedłużony został ostatnio rozp. R. M. z 28. grudnia 1926 Dz. U. 128 p. 761-762 do końca czerwca 1927. — Formę blankietów weksl. normuje art. 122 ust. z 1. lipca 1926 Dz. U. 98 poz. 570 o opłatach stempłowych, § 155 n. rozporządzenia wykonawczego M. Sk. z 20 listopada 1926 Dz. U. 123 poz. 713 oraz rozporządzenia M. Sk. z 28 stycznia 1927 Dz. U. 10 poz. 84 i z 17 lutego 1927 Dz. U. 15 poz. 113.

2. Prawo czekowe. Ust. z 22. kwietnia 1926 Dz. U. 44 poz. 268 przyznaje sądom powiatowym (pokoju) właściwość do orzekania w sprawach o przestępstwo z art. 51 rozporządzenia Prezydenta Rzpltej z 14 listopada 1924 Dz. U. 100 poz. 927 o prawie czekowym.

VIII. Prawo bankowe.

1. Organizacja banków:

A. Banki państwowe i samorządowe.

a) Bank Gospodarstwa Krajowego. Zmiany w statucie ogłoszonym jako załącznik do rozp. M. Sk. z 31 maja 1924 Dz. U. 46 poz. 478 zawiera rozp. M. Sk. z 30 marca 1926 Dz. U. 32 poz. 195. Udzielenia poręki państwowej za dopełnienie nie-

których zobowiązań dotyczy rozporządzenie Prezydenta Rzpltej z 17 września 1926 Dz. U. 97 poz. 565.

b) Bank Rolny. Ogłoszony jako załącznik do rozp. M. R. R. z 20 czerwca 1925 Dz. U. 69 poz. 487 statut zmieniony został częściowo rozp. M. R. R. z 19 czerwca 1926 Dz. U. 66 poz. 395 — Stosunek służbowy pracowników normuje rozp. R. M. z 5 maja 1926 Dz. U. 47 poz. 285.

c) Poczta Kasa Oszczędności. Przerachowania złożonych w P. K. O. wkładek oszczędnościowych dotyczy wydane na zasadzie ustawy z 18 sierpnia 1925 Dz. U. 83 poz. 563 rozporządzenie M. Sk. z 4 lutego 1926 Dz. U. 16 poz. 94 o przerachowaniu wkładek oszczędnościowych oraz rozporządzenie Prezydenta Rzpltej z 15 maja 1927 Dz. U. 27 poz. 209 w sprawie przerachowania wkładek oszczędnościowych złożonych w walutach pełnowartościowych za pośrednictwem instytucyj państwowych polskich. — Stosunek służbowy pracowników normuje rozp. R. M. z 29 marca 1926 Dz. U. 30 poz. 188.

d) Kasy oszczędności komunalne. W wykonaniu rozporządzenia Prezydenta Rzpltej z 30 grudnia 1924 Dz. U. 118 poz. 1069 o organizacji i ustaleniu statutów gminnych kas wiejskich pożyczkowo-oszczędnościowych wydane zostało I. rozp. M. S. W. z 24 czerwca 1926 Dz. U. 74 poz. 425 zarządzające likwidację kas pożyczkowo-oszczędnościowych dla ludności wiejskiej, działających na podstawie rosyjskiej ustawy o zakładach drobnego kredytu z 7 czerwca 1904, oraz rozp. M. S. W. z 15 stycznia 1927 Dz. U. 9 poz. 71.

B. Banki prywatne.

1. Bank Polski. Uchwalone przez nadzwycz. walne zgromadzenie odbyte 31 sierpnia 1926 zmiany statutu zatwierdzone zostały rozporządzeniem Prezydenta Rzpltej z 4 września 1926 Dz. U. 92 poz. 531. Statut w obowiązującym obecnie brzmieniu zawiera załącznik obwieszczenia M. Sk. z 18 października 1926 Dz. U. 109 poz. 639.

2. Ograniczenia dotyczące wysokości stopy procentowej. Moc obowiązująca rozporządzenia Prezydenta Rzpltej z 29 czerwca 1924 Dz. U. 56 poz. 574 o lichwie pieniężnej przedłużona została ustawą z 30 czerwca 1926 Dz. U. 62 poz. 372 na czas nieograniczony z tem, że zniesienie jego nastąpi w drodze rozp. R. M. Przewidziana w powołanem na wstępie rozporządzeniu Prezydenta Rzpltej wysokość korzyści majątkowych przy czynnościach kredytowych ulegała stopnio-

wemu obniżeniu ostatnio rozp. M. Sk. i Spr. z 28 lutego 1927 Dz. U. 22 poz. 173 do wysokości 14%.

3. Przepisy dewizowe. Moc obowiązującą ustawy z dnia 2 marca 1923 Dz. U. 25 poz. 154 w przedmiocie udzielenia M. Sk. upoważnienia do regulowania w drodze rozporządzeń obrotu pieniężnego z krajami zagranicznymi oraz obrotu obcemi walutami została ustawą z 23 lipca 1926 Dz. U. 83 poz. 463 przedłużona do końca marca 1927. Na tej podstawie wydane zostało w miejscu dotąd obowiązującego nowe rozp. M. Sk. z 15 sierpnia 1926 Dz. U. 86 poz. 482 zmienione następnie rozp. M. Sk. z 24 stycznia 1927 Dz. U. 8 poz. 67.

IX. Prawo komunikacyjne.

Rozporządzeniem Prezydenta Rzpltej z 24 września 1926 Dz. U. 97 poz. 567 zniesiony został urząd Ministra Kolei istniejący na mocy ustawy z 12 czerwca 1924 Dz. U. 57 poz. 580 o zakresie działania M. K. Z. i o organizacji urzędów kolejowych a w miejsce jego utworzony urząd Ministra Komunikacji, do którego kompetencji włączono zarazem prawa i obowiązki M. P. H. dotyczące państwowego zarządu poczt i telegrafów. Dalszą zmianę wprowadziło rozporządzenie Prezydenta Rzpltej z 19 stycznia 1927 Dz. U. 5 poz. 26, które przywróciło istniejący dawniej urząd Ministra Poczt i Telegrafów, przekazując do jego zakresu działania sprawy dotyczące państwowego zarządu poczt i telegrafów.

1. Prawo kolejowe. Przepisy przewozowe, zamieszczone w I części taryfy na przewóz towarów, zwłok i zwierząt, wprowadzonej rozp. z 21 maja 1925 Dz. U. 42 poz. 293, zostały nieznacznie zmienione przez rozp. z 14 kwietnia 1926 Dz. U. 39 poz. 245. Dalsze części wspomnianej taryfy obowiązują obecnie w brzmieniu załącznika do rozp. z 22 listopada 1926 Dz. U. 129 poz. 778. Przepisy co do kolejności przyjmowania ładunków oraz wykonania planu przewozowego na zasadzie kolejności zawiera rozp. z 3 listopada 1926 Dz. U. 112 poz. 652. Ustalanie planu i kolejności przewozów kolejowych w szczególności węgla, koksu i brykietów porucza rozporządzenie Prezydenta Rzpltej z 4 listopada 1926 Dz. U. 110 poz. 641 Ministrowi Komunikacji. — Listę kolei żelaznych, do których mają zastosowanie przepisy konwencji berneńskiej z r. 1890 o przewozie towarów wraz z późniejszymi uzupełnieniami ogłasza rozp. z 7 czerwca 1926 Dz. U. 58 poz. 342.

2. Prawo pocztowe i telegraficzne. Drobne zmiany przepisów z dziedziny prawa handlowego zawierają

rozp. z 22 stycznia 1926 Dz. U. 9 poz. 66 w przedmiocie listów za dowodem doręczenia, z 18 stycznia 1926 Dz. U. 7 poz. 51 o adresowaniu przesyłek pocztowych i telegraficznych itd., z 4 marca 1926 Dz. U. 27 poz. 166 w sprawie zwrotu i zmiany adresu przesyłek pocztowych oraz zmiany pobrania lub zlecenia oraz z 27 kwietnia 1926 Dz. U. 40 poz. 252.

X. Międzynarodowe konwencje.

Wkraczające w dziedzinę prawa handlowego przepisy zawierają nast. konwencje: konwencja z Włochami z 22 lipca 1925 (ogłoszona w Dz. U. ex 1926 nr. 77 poz. 439) w sprawie uregulowania stosunków finansowych włoskich towarzystw, które działały na obszarze należącym obecnie do Rzpltej; konwencja handlowa z Czechosłowacją z 23 kwietnia 1925 (ogłoszona w Dz. U. ex 1927 nr. 111 poz. 644); porozumienie prowizoryczne w sprawach handlowych i nawigacyjnych z Bułgarią z 29 kwietnia 1925 (ogłoszone w Dz. U. ex 1927 nr. 6 poz. 32). Prof. Dr. Sułkowski (Poznań).

5. Proces cywilny

(Od 1. października 1925 do 1. kwietnia 1927).

A. Cały obszar Rzeczypospolitej. — Do rozstrzygnięcia sporów o właściwość między władzami administracyjnymi a sądami ustawa z 25. listopada 1925 roku („Dz. U.”, poz. 897) utworzyła Trybunał Kompetencyjny, realizując w ten sposób postanowienie art. 86 Konst. W łączności z tem wydano rozp. Rady Min. z 26. listopada 1926 r. („Dz. U.” poz. 698) o wynagrodzeniu Prezesów i członków tegoż trybunału oraz rozp. Prezesa Rady Min. z 6. grudnia 1926 („Dz. Ust.” poz. 699) o sposobie powoływania sekretarza Trybunału. Ukonstytuowanie Trybunału Kompetencyjnego już nastąpiło. Regulaminu nie ogłoszono jeszcze. — Zasadnicze znaczenie również i dla spraw cywilnych posiada ustawa z 2. sierpnia 1926 r. („Dz. Ust.” poz. 559) o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Przewiduje ona bowiem także cywilno-prawną ochronę praw przedsiębiorcy (art. 1 do 4) i ustanawia dla tego rodzaju sporów właściwość Sądów Okręgowych jako handlowych. Przytem zawiera postanowienie, że spory można wytoczyć również i w tym sądzie, w którego okręgu popełniono czynność uzasadniającą roszczenie powoda (art. 5). — Proceduralne znaczenie posiada także ustawa z 28. grudnia 1925 r. („Dz.

Ust." poz. 1 z roku 1926) o wykonaniu reformy rolnej. Przewiduje ona bowiem w art. 29 ust. 4 osobny tryb postępowania cywilno-sądowego w razie, gdyby właściciele lub wierzyciele przymusowo wykupionych nieruchomości uważali, że z tytułu wynagrodzenia za przymusowe wykupienie zostało przyznane odszkodowanie niezgodne z zasadami przyjętymi w przytoczonej ustawie. Jednakże aż do czasu wydania osobnej ustawy decydują przepisy dzielnicowe przy całkowitem zastosowaniu przepisów działu IV ustawy z 28. grudnia 1925 r. o wykonania reformy rolnej. Dalej wydano kilka ustaw, posiadających znaczenie z punktu widzenia przeprowadzenia egzekucji. Przedewszystkiem należy tu wymienić ustawę z 27. marca 1926 r. („Dz. Ust.” poz. 185) zmieniającą ust. o ochronie lokatorów z 11. kwietnia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 406). Według art. 4 ust. 4 noweli z 27. marca 1926 r. termin opróżnienia przedmiotu najmu może być odroczony do 6 miesięcy oraz ewentualnie na dalsze 6 miesięcy, jeżeli eksmisję orzeczono z przyczyny przewidzianej w art. 11 ust. 2 l. a). Poza tem sąd lub urząd rozjemczy mogą na wniosek lokatora termin płatności zaległego komornego co do całości lub części na czas określony odroczyć oraz rozłożyć na raty, jeżeli zarobek z pracy nie przekracza 80 względnie 120 złotych miesięcznie. Ważną z uwagi na egzekucję jest również i ustawa z 29. marca 1926 r. („Dz. Ust.” poz. 286) o prawie autorskiem. W szczególności należy tu wskazać na art. 24 dotyczący przymusowego wykonania. Poza tem trzeba wymienić również i art. 74, ustalający właściwość Sądów Okręgowych. Znaczenie z punktu widzenia tak egzekucji jak i stosunku postępowania scaleniowego do zwyczajnego postępowania sądowego posiada rozp. Min. Reform Rolnych, wydane w porozumieniu z Min. Spraw., z dnia 12. kwietnia 1926 r. („Dz. Ust.” poz. 244) o ustaleniu obowiązującego tekstu ustawy z dnia 31. lipca 1923 r. o scalaniu gruntów (n. p. art. 31, 41 do 45 i nast.). Do tego por. rozp. wykonawcze z 29. kwietnia 1926 r. („Dz. Ust.” poz. 306). Wreszcie interesuje z uwagi na egzekucję również i rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 13. grudnia 1926 („Dz. Ust.” poz. 705) w sprawie zmian niektórych postanowień ustawy z 11. grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 13. lutego 1924 roku. Do tego wydano rozp. wykonawcze z 19 stycznia 1927 r. (Dz. Ust. poz. 72). — Poza tem trzeba jeszcze wymienić kilka

ustaw i rozporządzeń, posiadających znaczenie dla ustroju sądownictwa lub zarządu sprawiedliwości, albo też dla pewnych specjalnych przepisów procesowych. I tak rozp. Rady Min. z 16. grudnia 1925 („Dz. Ust.” poz. 904) uchyliło ciążący na Prokuratorji Generalnej obowiązek zastępowania majątków kościelnych. Dalej rozp. Rady Min. z 23. września 1925 („Dz. Ust.” poz. 711) normuje sprawę należności za podróże służbowe, delegacje (odkomenderowania) i przeniesienia, odbywane poza granicami Państwa przez funkcjonarjuszów państwowych, sędziów, prokuratorów oraz wojskowych. Uzupełnia je rozp. z 28. stycznia 1927 („Dz. Ust.” poz. 78). — Z innych dziedzin trzeba wymienić rozp. Rady Min. z 21 paźdz. 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 804), ustalające wymagania dla kandydatów na stanowiska I kategorii w państwowej służbie administracyjnej w dziale Ministerstwa Sprawiedliwości oraz rozp. Rady Min. z 19. stycznia 1926 („Dz. Ust.” poz. 90) o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska II kategorii w zarządzie centralnym Ministerstwa Sprawiedliwości jako też w sądzie i urzędach wymiaru sprawiedliwości. Wreszcie rozp. Rady Min. z 4. sierpnia 1926 r. („Dz. Ust.” poz. 504) reguluje służbę przygotowawczą i egzamin kandydatów na stanowiska III kategorii w przytoczonych wyżej urzędach. Dalej posiada znaczenie również i dla procesu cywilnego rozp. Min. Skarbu, wydane w porozumieniu z Min. Spraw., z 21 lutego 1927 r. („Dz. Ust.” poz. 125) o ustaleniu wysokości odsetek prawnych na 10%. Wreszcie nie można też pominąć rozp. Rady Min. z 4. sierpnia 1926 r. („Dz. Ust.” poz. 555) o państwowej pomocy lekarskiej dla funkcjonarjuszów, sędziów i prokuratorów, ich rodzin oraz emerytów. — O ile przytoczone wyżej rozporządzenia wydane zostały przez Prezydenta Rzeczypospolitej, to poważnienie do tego wynika z ustawy z 2. sierpnia 1926 r. („Dz. Ust.” poz. 443). — W końcu trzeba zaznaczyć, że w ubiegłym okresie sprawozdawczym Polska zawarła cały szereg konwencji z różnemi państwami, które dotyczą również i dziedziny sądownictwa. W pierwszym rzędzie należy tu wymienić przystąpienie Polski do konwencji dotyczącej Procedury Cywilnej, podpisanej w Hadze dnia 17. lipca 1905 r. („Dz. Ust. poz. 734 i poz. 735). Wkrótce potem przystąpiły do tejże konwencji również i Finlandja („Dz. Ust. poz. 115) oraz republika czechosłowacka („Dz. Ust. poz. 116). Kilka umów Polska zawarła z Niemcami. I tak polsko-nie-

miecki układ w przedmiocie praw członków i urzędników wspólnego Naczelnego Komitetu Kolei Górnośląskich, podpisany w Warszawie dnia 23. lutego 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 769 na rok 1925) postanawia w art. 5 pod liczbą 3, że urzędnicy Naczelnego Komitetu korzystają ze zwolnienia od sądownictwa zwykłego, o ile chodzi o ich służbową działalność. Dalej zawarto układ w sprawach opiekuńczych, podpisany w Warszawie dnia 5. marca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 265 na rok 1926). Najważniejszym jest jednak układ polsko-niemiecki o obrocie prawnym podpisany w Warszawie dnia 5-go marca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 217 na rok 1926), wypowiadająca w art. 1 zasadę, że obywatele jednego z państw będą w sprawach cywilnych traktowani na obszarze drugiego państwa w przedmiocie sądowej ochrony swej osoby i swej własności narówni z obywatelami własnego państwa. Sądowa opieka polega na tem, że mają oni swobodny i niczem nieograniczony dostęp do sądów i że mogą występować przed nimi pod tymi samymi warunkami, co obywatele własnego państwa. Tę samą zasadę uznaje w stosunku do Austrii umowa w przedmiocie wzajemnego obrotu prawnego podpisana we Wiedniu dnia 19. marca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 467 na r. 1926) a w odniesieniu do republiki Czeskosłowackiej umowa regulująca obrót prawny w sprawach cywilnych, karnych i niespornych, podpisana w Pradze dnia 6. marca 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 80 na rok 1926). Oprócz tego zawarto z Czechosłowacją umowę w sprawach prawnych i finansowych, podpisaną w Warszawie dnia 23. kwietnia 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 256 na rok 1926), posiadającą pewne znaczenie także i dla procesu cywilnego (n. p. art. 14). Z Francją zawarła Polska konwencję dotyczącą przesyłania pism sądowych oraz rekwizycji w sprawach cywilnych i handlowych, podpisaną w Paryżu dnia 30. grudnia 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 499 na rok 1926 łącznie z „Dz. Ust.” poz. 210 i 211 na rok 1927). Dalej Polska zawarła z Bułgarią porozumienie prowizoryczne w sprawach handlowych i nawigacyjnych, podpisane w Sofji dnia 29. kwietnia 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 501 na rok 1926 łącznie z „Dz. Ust.” poz. 32 i 33 na rok 1927). Wreszcie posiadają w pewnej mierze znaczenie dla postępowania sądowego również i konsularne. W tym względzie należy wymienić konwencję z Łotwą, podpisaną w Rydze dnia 3. stycznia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 26 na rok 1926) oraz z Estonją, podpisaną w Tallinie dnia 11. stycznia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 155 na rok 1926). Oprócz tego Polska zawarła konwencję konsularną również

i z Związkiem Socjalistycznych Republik Rad, podpisaną w Moskwie dnia 18. lipca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 210 na r. 1926). — W odniesieniu do dziedziny kościelnej należy wspomnieć o rozp. Prezesa Rady Ministrów i Min. Spraw Wojsk. oraz Min. Spraw Wewn., Sprawiedl., Wyznań Relig. i Oświecenia Publ. z 25. listopada 1926 r. („Dz. Ust.” poz. 714 na rok 1926) w sprawie organizacji kościelnej duchowieństwa wojskowego. — W końcu należy przytoczyć jeszcze tak ważną dla prawa materialnego ustawę z 2. sierpnia 1926 r. („Dz. Ust.” poz. 581) zawierającą prawo prywatne międzynarodowe a to z uwagi na pewne przepisy o charakterze proceduralnym (por. art. 39).

B. W stosunku do przytoczonego wyżej ustawodawstwa ogólnopństwowego znaczenie ustawodawstwa z mocą obowiązującą w poszczególnych tylko dzielnicach jest daleko mniejsze, aniżeli w latach ubiegłych.

I. Były zabór rosyjski. Poza rozporządzeniami o charakterze organizacyjnym a dotyczącymi bądź to dyslokacji sądów (por. rozp. w „Dz. Ust.” z r. 1925 poz. 732; 780; 854; 855; 885; 948; dalej rozp. w „Dz. Ust.” z roku 1926 poz. 21; 22; 47; 48; 59; 74; 176; 177; 192; 254; 255; 330; 363; 364; 461; 617; 655; 670; 763; wreszcie rozp. w „Dz. Ust.” z roku 1927 poz. 30; 52; 81; 152; 179; 326) bądź też utworzenia lub przeniesienia kancelaryj notarialnych (por. rozp. w „Dz. Ust.” z r. 1925 poz. 712; 779) wydano nieliczne tylko ustawy, posiadające znaczenie sądowo-organizacyjne lub proceduralne. Ustawa z 5. lipca 1926 r. („Dz. Ust.” poz. 414) zmienia niektóre postanowienia ustawy notarialnej a w szczególności art. 84; 148; 149; 152; 34; 231, uchylając równocześnie art. 85. Dalej wydano rozp. Rady Min. z 28. października 1925 r. („Dz. Ust.” poz 806) uzupełniające rozp. z 10. marca 1924 r. w odniesieniu do taksy pisarzy hipotecznych. Rozp. Min. Spraw. z 22. lipca 1926 r. („Dz. Ust.” poz. 419) zmienia § 5 rozp. z 31 września 1923 r. o opłatach za doręczenie wezwań i zawiadomień w ten sposób, że skreśla wyrazy: „Na czas pobierania dodatku drożyznianego”. Większe znaczenie posiada rozp. Min. Spraw. Wewn., wydane w porozumieniu z Min. Skarbu i Spraw. z 24 września 1926 r. („Dz. Ust.” poz. 578) w sprawie oznaczenia terminów do sprzedaży przez licytację majątków nieruchomości na obszarze st. m. Warszawy i województw: warszawskiego, łódzkiego, lubelskiego, kieleckiego, białostockiego, wileńskiego, nowogrodzkiego, poleskiego i wołyńskiego

— w myśl art. 1142 ros. proc. cyw. i to na lata 1927, 1928 i 1929. Z uwagi na postępowanie egzekucyjne posiadają znaczenie dwa rozporządzenia Prezydenta Rzeczyposp. z 1. lutego 1927 („Dz. Ust.” poz. 74 i 75) o zniesieniu służebności (por. n. p. art. 26, 43 przy poz. 74 oraz art. 26, 47 przy poz. 75). Do tego wydano rozporządzenia wykonawcze z 14. lutego 1927 r. („Dz. Ust.” poz. 109 i 110; por. też rozp. z 22. lutego 27 co do dóbr Ordynacji Zamojskiej „Dz. Ust. poz. 147). Dalej dotyczy dziedziny egzekucji ustawa z 26-go marca 1926 r. („Dz. Ust.” poz. 181) w sprawie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast i miasteczek, wsi i osad na obszarze okręgów sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie. W myśl art. 2 tej ustawy sąd I. instancji wstrzyma do 1. kwietnia 1928 na wniosek wykonanie wyroku eksmisyjnego lub orzekającego obowiązek zniesienia zabudowań. W końcu należy jeszcze przytoczyć jeden ważny akt ustawodawczy a mianowicie rozp. Prez. Rzeczp. z 26. marca 1927 r. („Dz. Ust. poz. 258) o unormowaniu stanu prawnego w województwach: wileńskim, nowogródzkim, poleskiem i wołyńskim oraz powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, białostockim, bielskim i sokolskim województwa białostockiego.

II. Były zabór austriacki. Poza rozporządzeniami dotyczącymi zmiany własności miejscowej poszczególnych sądów („Dz. Ust.” z roku 1925 poz. 713; 758) lub zmiany granic okręgów sądowych („Dz. Ust.” z roku 1925 poz. 866; 947; z roku 1926 poz. 299; 365; 602) należy podkreślić rozp. Min. Sprawiedl. oraz Przemysłu i Handlu z 27-go stycznia 1927 r. („Dz. Ust.” poz 178) o przekazaniu sądowi okręgowemu w Cieszynie sądownictwa w sprawach dotyczących górnictwa. Dalej należy wymienić rozp. Min. Spraw. z 24. listopada 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 860) o najniższej ofercie jako wymogu wniosku o wdrożenie postępowania ugodowego. Postanowienia § 141 ust. 2 ord. konkursowej i § 3 ust. 2 ord. ugodowej o najniższej ofercie uzyskały moc obowiązującą z dniem 1. stycznia 1926 r. Wreszcie trzeba jeszcze przytoczyć ustawę z 27. marca 1926 r. („Dz. Ust.” poz. 213) uchylającą moc obowiązującą art. V ustawy wprowadzającej do austr. procedury cyw. i dekretu nadwornego z 4. października 1833 r. w sprawie likwidacji wysokości wynagrodzenia adwokackiego. Por. też Windakiewicz: „Procedura cywilna” uwaga 1 do art. V.

III. Ziemie Zachodnie włącznie Górnego Śląska. Oprócz rozporządzeń, mocą których nastąpiło zwinienie całego szeregu sądów pokoju („Dz. Ust.” z roku 1925 poz. 714; 797; 820; z roku 1926 poz. 60; 65; 115; 175; 191; 230; 231; 232; 339; 362; 396; 458; 459; 460; 480; 518; 603; 669; 721; 722; z roku 1927 poz. 127; 128) ustawodawstwo tych dzielnic doznało małych tylko zmian. Wymienić należy przede wszystkim rozp. Prez. Rzeczp. z 15. marca 1927 r. („Dz. Ust.” poz. 226) nowelizujące ustawę z 18. lipca 1924 r. o adwokaturze w okręgu sądów apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu oraz górnośląskiej części okręgu sądu apelacyjnego w Katowicach. Wreszcie trzeba na tem miejscu przytoczyć również i układ polsko-niemiecki o dobrach rodzinnych z 16. grudnia 1925 r. („Dz. Ust.” z roku 1926 poz. 99).

Prof. Br. Stelmachowski (Poznań).

6. Kronika ustawodawcza

(za czas od 5 marca do 14 maja 1927 r.)

Ustawy:

1. z dn. 16. II. 1927 o ratyfikacji traktatu koncyliacyjno-arbitrażowego między Polską a Austrią z 13. IV. 1926 (Dz. U. Nr. 22, poz. 164);
2. z dn. 16. II. 1927 o ratyfikacji traktatu koncyliacyjnego i arbitrażowego pomiędzy Polską a Szwecją wraz z protokołem z 3. XI. 1925 (Dz. Ust. Nr. 22, poz. 165);
3. z dn. 16. II. 1927 o ratyfikacji traktatu koncyliacyjno-arbitrażowego między Polską a Danją z 23. IV. 1926 (Dz. Ust. Nr. 22, poz. 106);
4. z dn. 16. II. 1927 o ratyfikacji Konwencji polsko-niemieckiej w sprawie uregulowania stosunków granicznych wraz z protokołem dodatkowym z 27. I. 1926 (Dz. Ust. Nr. 22, poz. 167);
5. z dn. 16. II. 1927 o ratyfikacji umowy polsko-niemieckiej o obopólnej odprawie celnej i paszportowej i o ruchu kolejowym w Korzeniewie z 15. VI. 1926, (Dz. Ust. Nr. 22, poz. 168);
6. z dn. 16. II. 1927 o ratyfikacji układu z 11. I. 1924 między Polską a Niemcami, dotyczącego zmian w rozdz. I. działu I, tytułu V, części V polsko-niemieckiej konwencji o G. Śląsku z 15 V. 1922 (Dz. Ust. Nr. 22, poz. 129);

7. z dn. 16. II. 1927 o ratyfikacji układu z 12. I. 1924 między Polską a Niemcami o zniesieniu wspólnego zarządu państwowego zakładu wodociągowego, istniejącego na podstawie art. 343 konwencji polsko-niemieckiej z 15. V. 1922 (Dz. Ust. Nr. 22, poz. 170);
8. z dn. 16. II. 1927 o ratyfikacji międzynarodowej konwencji opjumowej wraz z aktem końcowym podpisanej w genewie 19. II. 1925 (Dz. Ust. Nr. 22, poz. 171);
9. z dn. 16. II. 1927 o ratyfikacji polsko-niemieckiej umowy o wzajemnej komunikacji kolejowej z 27. II. 1926 (Dz. Ust. Nr. 23, poz. 206);
10. z dn. 16. II. 1927 o Komitecie Floty Narodowej (Dz. Ust. Nr. 27, poz. 206);
11. z dn. 1. II. 1927 o środkach zapewnienia równowagi budżetowej (Dz. Ust. Nr. 27, poz. 207);
12. z dn. 1. III. 1927 o samoistnym podatku wyrównawczym dla gmin miejskich b. zaboru rosyjskiego (Dz. Ust. Nr. 27, poz. 208);
13. z dn. 11. III. 1927 o poborze rekruta w 1927 (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 233);
14. z dn. 22. III. 1927 skarbowa na okres 1. IV. 1927 do 31. III. 1928 (Dz. Ust. Nr. 30, poz. 254);
15. z dn. 2. III. 1927 o szkołach akademickich zmieniająca art. 112 ust. z 13. VII. 1920 (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 287);
16. z dn. 14. III. 1927 o tymczasowym uregulowaniu finansów normalnych zmieniając p.3 art. 12 ust. z 11. VIII. 1923 (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 288);
17. z dn. 14. III. 1927 o zmianie rozp. Min. b. dz. pruskiej z 12. VIII. 1921 o wyborach do sejmików wojewódzkich (Dz. Ust. Nr. 33, poz. 298);

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej (z mocą ustawy)

18. z dn. 9. III. 1927 o utworzeniu gmin wyznaniowych żydowskich w powiatach białostockim, bielskim i sokólskim woj. białostockie (Dz. Ust. Nr. 23, poz. 175);
19. z dn. 17. III. 1927 o komercjalizacji przedsiębiorstw państwowych przemysłowych, handlowych i górniczych (Dz. Ust. Nr. 25, poz. 195);
20. z dn. 15. III. 1927 o przerachowaniu wkładek oszczędnościowych, złożonych w walutach pełnowartościowych w P. K. O. za pośrednictwem Instytucyj państw. polskich (Dz. Ust. Nr. 27, poz. 209);

21. z dn. 15. III. 1927 o zmianie ustawy z 18. VII. 1924 o adwokaturze w b. zaborze pruskim (Dz. Ust. Nr. 28, poz. 226);
22. z 16. III. 1927 o zamianie niektórych gruntów państwowych (Dz. Ust. Nr. 28, poz. 227);
23. z 23. III. 1927 o utworzeniu Rady prawniczej (Dz. Ust. Nr. 29, poz. 234);
24. z dn. 31. III. 1927 o zmianie ustawy z 17. II. 1922 o państw. służbie cywilnej (Dz. Ust. 31, poz. 255);
25. z dn. 26. III. 1927 o zmianie art. 170 ustawy o opłatach stempowych (Dz. Ust. Nr. 256, poz. 286);
26. z dn. 23. III. 1927 o przedłużeniu terminu z art. 1 ust. z 2. III. 1923 udzielaniu Ministrowi Skarbu upoważnienia regulowania obrotu pieniężnego i walutami obcemi w drodze rozporządzeń w brzmieniu ustaw z 23. VI. 1923, 20. III. 1924, 31. III. 1925 i 23. VII. 1926 (Dz. Ust. Nr. 31, poz. 287);
27. z dn. 26. III. 1927 o unormowaniu stanu prawnego w województwach: wileńskim, nowogródzkim, poleskim i wołyńskim oraz powiatach grodzieńskim, wołkowyskim, białostockim, bielskim i sokólskim woj. białostockiego (Dz. Ust. Nr. 31, poz. 258);
28. z dn. 26. III. o monopolu spirytusowym (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 289);
29. z dn. 5. IV. 1927 o zniesieniu Sejmu i Wydz. Kraj. b. Król. Galicji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem (Dz. Ust. Nr. 34, poz. 300);
30. z dn. 6. IV. 1927 o zezwoleniu na zabezpieczenie na hipotece ordynacji zamojskiej pożyczki amortyz. państw. Banku Rolnego (Dz. Ust. Nr. 34, poz. 301);
31. z dn. 9. IV. 1927 o rozwiązaniu Rady Miejskiej w Warszawie (Dz. Ust. Nr. 34, poz. 302);
32. z dn. 6. IV. 1927 zmieniające ustawę o zakładaniu ksiąg kolejowych (Dz. Ust. Nr. 35, poz. 304);
33. z dn. 12. IV. 1927 o zapewnieniu czasowych pomieszczeń dla zwolnionych robotników rolnych (Dz. Ust. Nr. 34, poz. 305);
34. z dn. 11. IV. 1927 o zmianie ustawy o prawie autorskiem (Dz. Ust. Nr. 36, poz. 318);
35. z dn. 12. IV. 1927 o zatwierdzeniu umowy między Polską a W. M. Gdańskiem z dn. 20. IX. 1926 r. w sprawie ustalenia rozdzielnika dochodów celnych na czas 1. IX. 1926 do 31. VIII. 1928 (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 336);
36. z dn. 13. IX. 1927 o wprowadzeniu nazwy „Minister” i „Ministerstwo Rolnictwa” (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 337);

37. z dn. 13. IV. 1927 o zniesieniu ustroju miejskiego miasta Horodno, pow. stoliński, woj. poleskie, (Dz. Ust. Ur. 38, poz. 338);
38. z dn. 13. IV. 1927 o komunalnych kasach oszczędności (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 339);
39. z dn. 13. IV. 1927 o zmianie ustawy z 18. VII. 1927 o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych W. P. (Dz. Ust. Nr. 39, poz. 347);
40. z dn. 22. IV. 1927 o nadzorze i kontroli nad działalnością instytucji opiekuńczych (Dz. Ust. Nr. 40, poz. 354);
41. z dn. 22. IV. 1927 o warunkach wzbraniania prywatnym zakładom ubezpieczeń dalszej działalności ubezpieczeniowej (Dz. Ust. Nr. 40, poz. 355) ;
42. z dn. 22. IV. 1927 o postępowaniu sądowym w razie naruszenia postanowień art. 22 Konstytucji; (Dz. Ust, Nr. 41, poz. 368) ;
43. z dn. 30 IV. 1927 o utworzeniu Komisji Nadzwyczajnej do walki z nadużyciami naruszającymi interesy państwa (Dz. Ust. Nr. 41, poz. 369);
44. z dn. 22. IV. 1927 o rozbudowie miast (Dz. Ust. Nr. 42, poz. 372);
45. z dn. 30. IV. 1927 o wynagrodzeniu za nieruchomości ziemskie przejęte na własność przez państwo (Dz. Ust. Nr. 42, poz. 374);
46. z dn. 22. IV. 1927 o zakazie używania białego i żółtego fosforu przy wyrobie przedmiotów zapalnych (Dz. Ust. Nr. 43, poz. 380);
47. z dn. 30. IV. 1927 o należnościach za sporządzanie protestu (Dz. Ust. Nr. 43, poz. 381).